

OTSUS

Vaidlustusaja number	265-25/282071
Otsuse kuupäev	19.12.2025
Vaidlustuskomisjoni liige	Taivo Kivistik
Vaidlustus	ARQUUS SAS vaidlustus Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse riigihankes „4x4 soomustransportööri ostmise Moldova kaitsevägele“ (viitenumber 282071) hankija otsustele tunnistada vastavaks ja edukaks Roshel Inc.
Menetlusosalised	Vaidlustaja, ARQUUS SAS, esindaja vandeadvokaat Mart Parind Hankija, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, esindaja Evelin Adamson
Vaidlustuse läbivaatamine	Kolmas isik, Roshel Inc., esindaja Polina Travianko Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

RHS § 197 lg 1 p 5 ja RHS § 198 lg 1 alusel:

1. Rahuldada ARQUUS SAS vaidlustus Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse riigihankes „4x4 soomustransportööri ostmise Moldova kaitsevägele“ (viitenumber 282071) ja tunnistada kehtetuks Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse otsused:

- 1) tunnistada vastavaks Roshel Inc. pakkumus;
- 2) tunnistada edukaks Roshel Inc. pakkumus.

2. Mõista Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuselt ARQUUS SAS kasuks välja tema lepingulise esindaja kulud 6050 eurot (käibemaksuta) ning riigilõiv 1280 eurot.

EDASIKAEBAMISE KORD

Halduskohtumenetluse seadustiku § 270 lg 1 alusel on vaidlustuskomisjoni otsuse peale halduskohtule kaebuse esitamise tähtaeg kümme (10) päeva arvates vaidlustuskomisjoni otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

JÕUSTUMINE

Otsus jõustub pärast kohtusse pöördumise tähtaja möödumist, kui ükski menetlusosaline ei esitanud kaebust halduskohtusse. Otsuse osalisel vaidlustamisel jõustub otsus osas, mis ei ole seotud edasikaevatud osaga (riigihangete seaduse § 200 lg 4).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. 11.07.2024 avaldas Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (edaspidi ka Hankija või RKIK) riigihangete registris (edaspidi RHR) konkurentsipõhine läbirääkimistega hankemenetlusega riigihanke „4x4 soomustransportööri ostmise Moldova kaitseväele“ (viitenumber 282071) (edaspidi Riigihange) hanketeate.

Taotluse esitamise tähtajaks, 14.08.2024, esitasid Riigihankes osalemise taotluse 11 taotlejat.

30.04.2025 tunnistati vastavaks 5 pakkuja pakkumused, kellega alustati läbirääkimisi.

17.02.2025 esitasid pakkumused kolm pakkujat: ARQUUS SAS, Roshel Inc ja Oy Sisu Auto Ab (edaspidi Sisu).

2. RKIK-i peadirektori asetäitja 06.11.2025 käskkirjaga nr 2-1/25/443 „Pakkumuste vastavaks ja edukaks tunnistamise otsus riigihankes “4x4 soomustransportööri ostmise Moldova kaitseväele” (viitenumber 282071)“ (edaspidi Käskkiri) tunnistas Hankija muuhulgas vastavaks ja edukaks Roshel Inc. pakkumuse.

Hankija teavitas pakkujaid vaidlusalustest otsustest RHR-i vahendusel 11.11.2025.

3. 21.11.2025 laekus Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi vaidlustuskomisjon) ARQUUS SAS (edaspidi ka Vaidlustaja) vaidlustus Hankija otsusele tunnistada vastavaks ja edukaks Roshel Inc. (edaspidi ka Kolmas isik) pakkumus.

4. Vaidlustuskomisjon teatas 28.11.2025 kirjaga nr 12.2-10/265 menetlusosalistele, et vaatab vaidlustuse läbi esitatud dokumentide alusel kirjalikus menetluses, tegi teatavaks otsuse avalikult teatavaks tegemise aja ning andis täiendavate seisukohtade ja dokumentide esitamiseks aega kuni 03.12.2025 ja neile vastamiseks 08.12.2025. Vaidlustuskomisjoni määratud esimeseks tähtpäevaks esitasid täiendava seisukoha Vaidlustaja ja Kolmas isik. Teiseks tähtpäevaks esitas täiendava seisukoha Hankija.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

5. Vaidlustaja, **ARQUUS SAS**, põhjendab vaidlustust järgmiselt.

5.1. Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamine on õigusvastane, kuna Kolmanda isiku pakkumus ei vasta Riigihankes seatud tingimustele:

- 1) pakkumuses on rikutud ristsubsideerimise keeldu;
- 2) pakkumus ei vasta teatud tehnilistele tingimustel.

Kolmanda isiku pakkumus rikub ristsubsideerimise keeldu

5.2. Riigihankes on kehtestatud üldine ristsubsideerimise keeld. Hankija on koostanud riigihanke alusdokumendi „Instructions for Tenderers“ (eesti k „Juhised pakkujatele“), mille p 1.16.14 näeb ette: *Cross-subsidization is not allowed when submitting tenders, both internal (between individual lines or parts offered in the tender) and external* (eesti k: Pakkumuste esitamisel ei ole ristsubsideerimine lubatud, nii sisemine (pakkumuse üksikute ridade ja osade vahel) kui väline).

Vastavalt vaidlustuskomisjoni ja kohtute praktikale on ristsubsideerimise keeld pakkumuse vastavustingimus¹. Järelikult saab konkurendi pakkumuse mittevastavust nimetatud keelule vaidlustada läbi selle pakkumuse vastavaks tunnistamise otsuse. Kui ilmneb, et pakkumus rikub ristsubsideerimise keeldu, tuleb see RHS § 114 lg 2 alusel tagasi lükata. Seda isegi siis, kui pakkumuse maksumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega RHS §-i 115 tähenduses.

¹ Nt TlnRnKo 3-21-2664, p 27.

5.3. Lepingusisese ristsubsideerimise keeld tähendab, et hinnapakumuse iga rida ehk iga pakutav teenus üksikuna peab olema n-ö reaalse hinnaga ja katma vähemalt vastava teenuse pakkumisega seotud kulud pakkuja jaoks (teenuse omahind). Lepinguvälise ristsubsideerimise keeld tingib, et kogu hinnapakumuse tervikuna ehk kõigi osateenuste maksumus kokku peab olema n-ö reaalne ja katma vähemalt lepingu nõuetekohase täitmisega seotud kulud pakkuja jaoks (lepingu omahind). Vaidlustuskomisjon on selle kokku võtnud järgmiselt: *Ristsubsideerimise keeld tähendab, et pakkuja ei tohi teatavat toodet/teenust hinnastada kunstlikult madalamana (nt alla omahinna), võttes arvesse teiste tema pakutavate toodete/teenuste kõrgemaid (kasumlikke) hindu. Ristsubsideerimise keelu tingimusi peab pakkuja vaatlema iga tema pakutavat toodet/teenust täiesti eraldi, st kõik asjaomase toote/teenuse pakkumisest saadavad tulud peavad katma sellise tegevusega kaasnevad kulud ning pakkuja ei tohi loota muudele tuluallikatele.*²

5.4. Vaidlustajal pole ligipääsu Kolmanda isiku pakkumusele ega Kolmanda isiku sisedokumentidele. Siiski viitavad märgid, et Kolmas isik on teinud ristsubsideerimise keeldu rikkuva hinnapakumuse. Kolmanda isiku pakutud hinnad, olgu kogumis või üksikute teenuste kaupa, on ebarealistlikult madalad, nõnda et need eelduslikult ei võimalda katta lepingu ega selle üksikute osateenuste omahinda.

Seega tuleb vaidlustusmenetluses esmalt tuvastada, kas Hankija on ristsubsideerimise keelust kinnipidamist Kolmanda isiku pakkumuse puhul üldse kontrollinud. Kui ei, siis on Hankija jätnud pakkumuse vastavuse kontrolli osaliselt läbi viimata – kontrollida tuleb kõigi riigihankes kehtestatud vastavustingimuste täitmist (RHS § 114 lg 1).

5.5. Vastavustingimuse, sh ristsubsideerimise keelu kontrollimine ei sõltu mingi lävendi ületamisest nagu nt alapakkumuse kontrollimenetluse läbiviimine RHS §-i 115 alusel, kus hankijal tekib kontrollikohustus siis, kui pakkumuse maksumus näib esmapilgul kahtlaselt madal. Vastavustingimuste täitmist tuleb kontrollida igal juhul, sõltumata sellest, kas hankijale tundub asi esmapilgul kahtlane või ei. Hankija ei saa eeldada pakkumuse vastavust. Hankija ei saa pakkumuse kooskõla ristsubsideerimise keeluga eeldada või järeldada ka pelgast tõsiasi, et pakkuja on pakkumust esitades andnud RHS § 110 lg 3 esimest lauset peegeldava kinnituse, et ta võtab üle kõik hankedokumentide tingimused ja pakkumus on vastav. Pakkumuse vastavuse kontroll peab olema sisuline.

5.6. Kuna Vaidlustajal puudub juurdepääs Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse kujunemist puudutavale teabele, siis olgugi et Vaidlustajal on tõsised kahtlused ristsubsideerimise osas, peab Vaidlustaja vaidlustuse esitama suuresti „pimesi“. Seda silmas pidades on kohane analoogia korras juhinduda kohtupraktikast nn alapakkumuse vaidlustes, mis näeb ette, et kui asjas oluline teave konkurendi pakkumuse kohta on kaebaja eest varjatud, peab kohus olema selle võrra aktiivsem, et seda piirangut kaebaja menetlusõigustele tasakaalustada. Ka ei saa Hankija ega Kolmas isik jääda niisuguses menetluslikus olukorras lauseitavale positsioonile. Tõendite Vaidlustaja eest salajases hoidmisest tingitud menetlusliku ebavõrdsuse kompenseerimiseks peavad Hankija ja Kolmas isik vastavas osas kandma tõendamiskoormust.

5.7. Kolmas isik on pakkunud Riigihankes järgmisi hindu:

1) sõidukite maksumus – 44 818 005,81 eurot (Vaidlustajal 68 914 235,46 eurot ja Sisul 66 748 493,20 eurot);

2) hoolduse 10 aasta maksumus – 981 072 eurot (Vaidlustajal 1 272 534,44 eurot ja Sisul 1 652 224,70 eurot);

3) algse toetuspaketi maksumus – 2 067 846,05 eurot (Vaidlustajal 3 343 334,74 eurot ja Sisul 3 397 854,70 eurot).

Mööndes, et ristsubsideerimise keelu kontroll ei saa seisneda võrdluses teiste pakkujate pakutud

² Vt VAKOo 192-20/224390, p 19.

hindadega, märgib Vaidlustaja, et Vaidlustaja hinnad on silmatorkavalt madalamad kui konkurentidel. Vaidlustajale teadaolevalt ei ole võimalik Riigihankes ette nähtud koguseid määratud kvaliteediga kasumlikult või vähemalt omahinda kattes pakkuda hindadega, mida on pakkunud Kolmas isik. Alla omahinna ja ilmselt ristsubsideeritud ei ole mitte üksnes Kolmanda isiku pakkumus tervikuna, vaid ka iga üksik hinnatav osamaksumus.

5.8. Vaidlustajal on põhjendatud kahtlus, et Kolmanda isiku pakkumus rikub ristsubsideerimise keeldu, seda nii pakkumuse koondmaksumuse kui iga üksiku hinnatava osamaksumuse lõikes. Vaidlustajale ei ole teada, et Hankija oleks Kolmanda isiku poolt ristsubsideerimise keelust kinnipidamist tegelikult ja sisuliselt kontrollinud.

Kolmanda isiku pakkumus ei vasta tehnilistele nõuetele

5.9. Hankija on vastavustingimuses nr 8 nõudnud, et pakkuja peab esitama nõuetekohaselt täidetud faili „Technical Requirements“. Viidatud tehniliste tingimuste all on silmas peetud Exceli faili „Annex 2 Compliance Matrix“ (edaspidi Lisa 2). Riigihanke alusdokumendi „Instructions for Tenderers“³ p 1.16.10.6 sätestab selle kohta järgmist: *After the negotiation phase, when submitting the final offer based on the finalized Compliance Matrix drawn up by Contracting Authority, all requirements are marked as Mandatory (M). If the Tenderer indicates that the fulfilment of the requirement is not possible (answer NC), the Contracting Authority automatically recognizes the tender as non-compliant and the Tenderer will be excluded. The following Mandatory requirements are set by the Contracting Authority:* [järgneb 9-st punktist koosnev loetelu, mida siin ei ole korratud].

Kokkuvõtvalt eesti keelde tõlgituna on Hankija ette näinud, et lõplike pakkumuste voorus on kõik tehnilised tingimused märkega „kohustuslik“. Kui pakkuja märgib Lisas 2, et tema pakutav sõiduk mõnda tingimust ei täida, siis loetakse pakkumus automaatselt mittevastavaks. Hankija poolt lõplike pakkumuste voorus väljastatud Lisa 2 näeb tegelikult ette oluliselt enam märkega „M“ (kohustuslik) tehnilisi tingimusi kui alusdokumendi „Instructions for Tenderers“ p-s 1.16.10.6 loetletud (u 200 rida Excelis).

5.10. Vaidlustajale teadaolevalt on Kolmas isik pakkunud oma Senator nimelist soomustransportööri, mis on ehitatud tsiviilotstarbelise Ford F-550 šassii peale. Vaidlustajale teadaolevalt ei täida Senator kõiki Lisas 2 loetletud kohustuslikke tehnilisi tingimusi. Seega, kui Kolmas isik ei ole esitanud valeandmeid, peab tema lõpliku pakkumuse osaks olevas Lisas 2 olema mõne tehnilise tingimuse juures märges „NC“ ehk Not Compliant, mis tähendab pakkumuse mittevastavust. Iseäranis tuleb tähelepanu pöörata järgmistele nõuetele:

1) Lisa 2 nõuded 3.2.1, 3.2.4 ja 4.2.5 (Exceli lahtrid D84, D87 ja D108) – Senator'i tehniline lahendus ei vasta viidatud punktides kehtestatud turvanõuetele, kuivõrd Senator'i kesket rehvipumpamissüsteemi (CTIS) tuleb opereerida sõidukist väljas, mis tekitab inimesele otsese kineetilise ohu. Kõnealused turvanõuded kogumis aga nõuavad, et CTIS-i peab olema võimalik opereerida kaitstud positsioonis (soomustatud sõidukis sees viibides);

2) Lisa 2 nõuded 3.2.1, 3.2.4, 1.3.4 ja 1.3.5 (Exceli lahtrid D84, D87, D52 ja D53) – Senator'i tehniline lahendus ei võimalda sõjalises kontekstis opereerida sõiduki külgmist diferentsiaalilukku ilma isikut otsesesse ohtu seadmata. Ka siin näevad kõnealused turvanõuded oma kogumis ette, et külgmist diferentsiaalilukku peab olema võimalik opereerida kaitstud positsioonis (soomustatud sõidukis sees viibides);

3) Lisa 2 nõuded 1.1.11, 4.2.3 ja 4.2.4 (Exceli lahtrid D41, D106 ja D107) – Vaidlustajale teadaolevalt ei ole Senator'i šassii (F-550) tootja Ford valideerinud ja heaks kiitnud F-550 kasutamist niisuguse täismassiga nagu ümberehitatud Senator'i puhul, mis vastaks ka kõigile Riigihankes seatud tehnilistele tingimustele. Nagu nähtub Ford F-Series Super Duty Chassis Cab tehnilisest brošüürist, lk 4, on F-550 šassii puhul ette nähtud erinevad

³ „Juhised pakkujatele“.

maksimaalsed raskused ja kandevõimed, mida antud šassii talub ja Ford lubab. Avaliku info järgi kaalub Roshel Senator sõiduk 8 tonni.

5.11. Vaidlustaja kahtlused Senator sõiduki mittenõuetekohasuse osas rajanevad mh avalikul teabel selle kohta, et Ukraina kaitsejõud, kes kasutavad samuti neid sõidukeid, on Senator'ide kvaliteedis pettunud ja täheldanud erisugu kvaliteediprobleeme.

5.12. Vaidlustajal on põhjendatud kahtlus, kas Kolmas isik on koos oma lõpliku pakkumusega esitanud kõik Lisa 2 tulbas F nõutud tehnilised dokumendid ning kas need, mis esitati, näitavad pakutava sõiduki vastavalt Riigihanke tingimustele. Iseäranis palub Vaidlustaja selles tähelepanu pöörata Lisa 2 nõuetele 3.2.1 ja 3.2.4 (Exceli lahtrid F84 ja F87).

5.13. Vaidlustajal on põhjendatud kahtlus, et Kolmanda isiku pakkumus rikub erinevaid tehnilisi tingimusi ning et Kolmas isik ei ole pakkumuses esitanud kõiki nõutud tõendusdokumente või on esitanud enda pakutava sõiduki kohta eksitavat teavet. Eeldades nende väidete paikapidavust, on Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamine ebaõige.

Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamine

5.14. Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise otsust peab Vaidlustaja õigusvastaseks kolmel alternatiivsel alusel:

- 1) Kolmanda isiku pakkumus on mittevastav;
- 2) Kolmanda isiku pakkumus tekitab nn alapakkumuse kahtluse, mida Hankija pidanuks kontrollima, aga jättis selle tegemata;
- 3) kui Hankija kontrollis Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatust, on ta valesti järeldanud, et maksumus on põhjendatud.

5.15. Seoses Vaidlustaja väitega, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal, siis vastavalt vaidlustuskomisjoni- ja kohtupraktikale on konkurendi pakkumuse kui alapakkumuse tagasi lükkamata jätmise vaidlustatav selle pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse kaudu.

Hankija on jätnud põhjendamatult madala maksumuse kontrollimata

5.16. Kui vaidlustuskomisjon ei nõustu, et Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamise otsus on ebaseaduslik, tugineb Vaidlustaja Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise vaidlustamisel seisukohale, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal.

5.17. Vaidlustajale teadaolevalt ei ole Hankija Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse kontrollimiseks läbi viinud RHS §-is 115 sätestatud kontrollimenetlust. Hankija ei ole vaidlustatud käskkirjas esitanud põhjendusi Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse toetuseks. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale on hankija kohustatud alapakkumuse kontrollimenetluse lõppjärel – olgu siis pakkumuse tagasilükkamine või vastuvõetavaks pidamine – kirjalikult põhjendama⁴. Kui see vastab tõele, on Hankija rikkunud RHS-i, kuna Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on *prima facie* sedavõrd madal, et pidanuks Hankijas tekitama alapakkumuse kahtluse.

5.18. RHS § 115 lg 1 kohaldamisalasse langevas olukorras, kus hankija ei ole pakkumuse maksumuse põhjendatust kontrollinud, ei seisne vaidluse sisu mitte selles, kas vaidlusalune maksumus on ka tegelikult põhjendamatult madal, vaid selles, kas hankijal pidanuks tekkima

⁴ EKo C-669/20, p 44.

kahtlus hinna põhjendatuse ja kas hankija pidanuks seega hinna tõsiseltvõetavust kontrollima. Niisuguses vaidluses peab vaidlustaja põhistama seda, et hankijal pidanuks tekkima kahtlus pakkumuse maksumuse põhjendatuse osas.

5.19. RHS § 115 lg 1 sätestab, et kui hankija leiab, et pakkumuse maksumus on hanklepingu eset arvestades põhjendamatult madal, peab hankija kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis nõudma pakkujalt asjakohast samas vormis esitatud selgitust. RHS ei luba edukaks tunnistada pakkumust, mille maksumuse põhjendatuse suhtes hankijal on või peab olema kahtlus, kuid millega seoses kontrollimenetlust läbi ei viidud. RHS § 115 lg-t 1 tuleb sisustada võimalikult laialt ehk nii, et maksumuse põhjendamatusele võivad viidata mistahes tegurid, mis osutavad hinna ebamõistlikkusele.

5.20. Eelnevast lähtuvalt tuleb hinnata, kas Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on *prima facie* alapakkumuse kahtlust tekitav. Riigikohtu praktika järgi tuleks pakkumuse maksumust lähemalt uurida siis, kui selle maksumus on *silmatorkavalt madal*⁵. Sealjuures on kohtud kinnitanud, et teiste pakkumuste maksumus on asjakohane võrdluspunkt. Vaidlustuskomisjoni ja kohtute pikaajalises praktikas on u 20–25% suurune vahe paremuselt järgmise pakkumuse hinnaga või vastavaks tunnistatud pakkumuste keskmise hinnaga loetud piisavaks, et jaatada hankijal alapakkumuse kahtluse tekke kohustust.

5.21. Riigihankes esitatud pakkumuste maksumustest⁶ on näha, et Kolmanda isiku pakutud hinnad on oluliselt madalamad kui Vaidlustajal ja Sisul. Vastavalt kohtupraktikale hinnatakse seda, kas pakkumuse maksumus tekitab või peab tekitama alapakkumuse kahtluse, lähtuvalt pakkumuse kogumaksumusest. Kui liita kõik Riigihankes esitatud osamaksumused kokku, on pakkumuste maksumused järgmised:

- 1) Kolmas isik – 47 866 923,86 eurot;
- 2) Sisu – 71 798 572,60 eurot;
- 3) Vaidlustaja – 73 530 104,64 eurot.

See tähendab, et Kolmanda isiku pakkumuse koondmaksumus on järgmise pakkumuse (Sisu) maksumusest 33,33% ehk 1/3 võrra odavam. Kõrvutades Kolmanda isiku pakkumuse koondmaksumust kõigi pakkumuste keskmise koondmaksumusega (64 398 533,70 eurot), näeme, et Kolmanda isiku pakutud hind on 25,67% odavam. Need on märkimisväärsed vahed, Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on konkurentide omast suurusjärgu võrra madalam.

5.22. Eeltoodud erinevused maksumustes pidanuks Hankijas tekitama seda enam küsimusi, et Kolmas isik on pakkunud konkurentidest oluliselt lühemat tarnaega. Kui Vaidlustaja pakkus tarneajaks 6664⁷ ja Sisu 7020, siis Kolmas isik kõigest 3020. Paradoks on ilmne: pakutakse väga odavalt, aga ka väga kiiresti. Loogiline oleks vastupidine olukord, st odava maksumuse vastukaaluks on pikk tarneaeg. Ka pidanuks Hankijas tekitama küsimusi, et algses pakkumuses pakkus Kolmas isik sõidukite 10 aasta hoolduse hinnaks 1 026 638 eurot, lõplikuks pakkumuses aga väiksema summa 981 072 eurot. Samas pakuti algsete pakkumuste voorus hindu 50 sõidukile leebemate tehniliste nõuetega, lõplike pakkumuste voorus aga 100 sõidukile rangemate tehniliste nõuetega. Seega, hooldamisele kuulub poole rohkem ja keerukamaid sõidukeid, aga pakutud on madalamat hinda.

5.23. Ei ole eluliselt usutav, et üks turuosaline suudab – eriti olukorras, kus ristsubsideerimine on keelatud – pakkuda oma tooteid nõutava kvaliteedi juures konkurentidest oluliselt odavamalt ja oluliselt kiiremini. Militaarotstarbeliste soomustranspordööri tootmine ei ole niisugune

⁵ RKHKo 3-3-1-50-15, p 23.

⁶ Vt käesoleva otsuse p 5.7.

⁷ Tarneaja hinnatav arvvärtus kujunes põhimõttel: lõplik näitaja = liidetakse iga tarnenädal pärast lepingu algust igale sõidukile. Nt kui tarded on planeeritud nädal 10 (sõiduk 1) + nädal 20 (sõiduk 2) + nädal 25 (sõiduk 3), siis hinnatav näitaja on 10+20+25=55.

tegevusvaldkond, kus erinevate ettevõtjate hinnapakumused saavad tohutult erineda. Pakkujate personalikulud, kasumiootus ja koostööpartneritelt saadavad tingimused võivad küll mõneti erineda, aga laias plaanis nõuab soomustransporditööride tootmine vastavalt konkreetselt tellijalt saadud juhiste kõi gilt turuosalistelt võrreldavaid investeeringuid.

Liati pidi Hankija erilist kaalu omistama sellele, et keelatud on igasugune ristsubsideerimine. Järelikult ei saa pakumuse silmatorkavalt madal hind olla põhjendatud sellega, et pakkuja on nõus tegema antud projekti kahjumlikult, saamaks väärtuslikku referentsi.

5.24. Kui peaks leidma kinnitust, et Hankija jättis Kolmanda isiku pakumuse maksumuse põhjendatuse kontrollimata, on Hankija teinud jämeda kaalutusvea. Asjaoludest tulenevalt pidanuks Hankijal objektiivselt tekkima kahtlus Kolmanda isiku pakutud hinna tõsiseltvõetavuses. Sellises olukorras kontrollimenetluse läbi viimata jätmine muudab Kolmanda isiku pakumuse edukaks tunnistamise otsuse õigusvastaseks.

5.25. Kui Hankija on siiski kontrollinud Kolmanda isiku pakumuse maksumuse põhjendatust, siis tugineb Vaidlustaja Kolmanda isiku pakumuse edukaks tunnistamise vaidlustamisel sellele, et Hankija on kontrollimenetluse tulemusel vääralt järeldanud, et pakutud hind on põhjendatud.

RHS § 115 lg 8 sätestab, et *hankija kontrollib pakkuja antud selgitust ja hindab esitatud tõendeid, konsulteerides vajaduse korral pakkujaga. Kui hankija leiab endiselt, et pakumuse maksumus on põhjendamatult madal, või kui pakkuja ei esita hankijale nõutud selgitust, lükkab hankija pakumuse põhjendatud kirjaliku otsusega tagasi*. Riigikohtu selgitusel tuleneb RHS § 115 lg-st 8, et hankija peab põhjendamatult madala maksumusega pakumuse tagasi lükkama, st hankijal ei ole selles osas kaalutusruumi. Küsimus on, kas konkreetset maksumust tuleb lugeda põhjendamatult madalaks. Sealjuures, kui tegu on rahvusvahelist piirmäära ületava riigihankega nagu praegu, ei tohi vaidlustuskomisjon oma kontrolli teostades piirduda vaid ilmselguse testiga, vaid peab põhjalikult hindama Hankija otsuse ratsionaalsust.

5.26. Ehkki ristsubsideerimise keeld ja alapakkumus on kaks erinevat instituuti, on nad tihedalt seotud. Olukorras, kus Hankija on keelanud ristsubsideerimise, ei saa ta pakumuse maksumuse põhjendatust hinnates arvestada võimalusega, et pakkuja kasutab ristsubsideerimist. Ka ei saa pakkuja enda pakutud hinda selle võttega õigustada. Seetõttu tuleb ristsubsideerimise keelu tingimusi pakumuse alapakkumuseks olemist hinnata lähtuvalt sellest, et maksumus, mis ei kata ära lepingu omahinda, on põhjendamatult madal.

5.27. Sõltumata n-õ arvulistest argumentidest on Hankija otsus Kolmanda isiku pakumuse edukaks tunnistamise kohta õigusvastane puuduliku motiveerimise tõttu. Nimelt, kui Hankija viiski läbi alapakkumuse kontrolli, siis Euroopa Kohtu praktika järgi lasus tal kohustus oma leidu, et pakumuse maksumus on hoolimata algsest alapakkumuse kahtlusest siiski põhjendatud, eraldi motiveerima. Seda Hankija teinud ei ole, mis tähendab, et tema otsus on kontrollimatu ja läbipaistmatu (RHS § 117 lg 1 koostoimes § 3 p-ga 1).

5.28. Kuna Riigihankes on igasugune ristsubsideerimine keelatud ja Kolmanda isiku pakumuse koondmaksumus jääb eelduslikult allapoole lepingu omahinda, siis on tegu põhjendamatult madala maksumusega pakumusega, mis kuulub RHS § 115 lg 8 alusel tagasilükkamisele. Vastavalt on Hankija otsus Kolmanda isiku pakumuse edukaks tunnistada õigusvastane. Lisaks sisulistele kaalutlustele on nimetatud otsus õigusvastane vormilistel põhjustel, nimelt on otsus puudulikult motiveeritud (puuduvad mistahes kaalutlused maksumuse põhjendatuse osas).

5.29. Vaidlustaja taotleb, et vaidlustuskomisjon nõuaks Hankijalt välja järgmise teabe ning edastaks selle Vaidlustajale:

1) Kolmanda isiku pakumuses esitatud Lisa 2 Kolmanda isiku täidetud kujul ning kõik

pakkumuses esitatud lisadokumendid, mis on mõeldud tõendama Kolmanda isiku pakkumuse vastavust Lisas 2 kehtestatud tehnilistele tingimustele;

2) kogu võimalik kirjavahetus Hankija ja Kolmanda isiku vahel, mida on peetud seoses Hankija poolt Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse ja/või Kolmanda isiku pakkumuses ristsubsideerimise keelust kinnipidamise kontrollimisega;

3) kõik Hankija koostatud dokumendid, milles kajastuvad Hankija kaalutlused ja analüüs Kolmanda isiku poolt Hankijale antud selgituste kohta tema pakkumuse maksumuse kujunemise osas.

5.30. 03.12.2025 täiendas Vaidlustaja oma seisukohti.

5.30.1. Hankija ja Kolmanda isiku vastused ei kummuta Vaidlustaja argumente. Hankija tunnistas selle kohta, et ta pole mitmeid asjas olulisi küsimusi uurinud ega analüüsinud, ainult kinnitavad, et vaidlustus on põhjendatud. Vaidlustaja jääb vaidlustuse juurde ning tulenevalt vastaspoole vastustest täpsustab ja täiendab oma õiguslikku positsiooni.

5.30.2. Hankija on rea üldsõnaliste õigustuste seas tunnistanud, et ta ei ole kontrollinud, kas Kolmanda isiku pakkumus järgib ristsubsideerimise keeldu. Hankija on andnud mõista, et lähenes asjale n-ö kahtluspõhiselt (*Kui hankijal oleks tekkinud kahtlus [---], oleks hankija nõudnud [---] ja [---] hankijal ei ole tekkinud kahtlust [ristsubsideerimise keelu] järgimises kolmanda isiku poolt*). Ka on Hankija teatanud, et ta lähtus ristsubsideerimise küsimuses Kolmanda isiku kinnitusest kõigi riigihanke alusdokumentides esitatud tingimuste ülevõtmise kohta.

5.30.3. Hankija seletused kinnitavad, et Hankija rikkus RHS-ist ja riigihanke alusdokumentidest tulenevaid kohustusi. Hankija on jätnud ühe pakkumuse vastavustingimuse kontrollimata. Hankija peab RHS § 114 lg-st 1 tulenevalt kontrollima kõigi vastavustingimuste täitmist. Selektiivsus ei ole vastavuskontrollis lubatud – hankija peab järgima reegleid, mille ta on ise kehtestanud. Nii ongi vaidlustuskomisjon varem analoogilises olukorras (hankija kehtestas ristsubsideerimise keelu, aga jättis sellest kinnipidamise kontrollimata) hankija tegevuse õigusvastaseks tunnistanud⁸. Vaidlustaja ei näe, et käesolev kaasus oleks kvalitatiivselt erinev ja peaks päädima teistsuguse lahendiga.

5.30.4. Ristsubsideerimise keelu kontroll, erinevalt RHS § 115 lg-le 1 allutatud alapakkumuse kontrollist, ei ole *kahtlusepõhine*. Pakkumuse vastavust vastavustingimustele tuleneb nende olemusest lähtuvalt sisuliselt ja tegelikult kontrollida. Hankija ei saa jätta pakkumuse vastavustingimust kontrollimata väitega, et tal *puudus kahtlus*. Niimoodi muutuks vastavuskontroll meelevaldseks ja sisutuks. Ka ei ole – vähemalt ristsubsideerimise keelu puhul – sisulise kontrolli läbiviimata jätmist õigustav argument see, et pakkuja on pakkumuses esitanud RHS § 110 lg 3 esimest lauset peegeldava geneerilise kinnituse hanketingimuste ülevõtmise kohta.

5.30.5. Ristsubsideerimise keelu järgimist saab kontrollida üksnes sisulise uurimise ning pakkuja esitatud selgituste ja erinevate arvandmete analüüsi kaudu. Hankija suhtumine, et ta on kontrollist vabastatud, kui maksumusest *ei nähtu* ristsubsideerimist, on asjakohatu. Jättes kõrvale äärmuslikud juhtumid nagu nullhinna pakkumine, ei saa pakkumuse maksumusele peale vaatamine näidata ristsubsideerimise keelust kinnipidamist ega ka selle rikkumist. Tegu on sedalaadi küsimusega, mida tuleb tingimata lähemalt uurida. Vastasel juhul on otsus tehtud kontrollimatu ja ebainformeeritud tunnetuse või eelduse pinnalt.

5.30.6. Hankija passiivsust ei õigusta ka see, kui ta peaks leidma, et ristsubsideerimise keelu kontroll on tülikas ja/või ebamõistlik. See on küsimus, millele tulnuks mõelda riigihanke

⁸ VAKOo 102-25/287444, p-d 17 ja 22.

alusdokumente koostades. Kui Hankija kehtestas ristsubsideerimise keelu, pidi ta olema valmis seda ka päriselt kontrollima. Hilisemad mugavuskaalutlustel otsused ei ole õiguspärased.

5.30.7. Hankija väidab, et riigihanke alusdokumentides („Juhised pakkujale“ p 1.16.10.6) otsesõnu kirjas olev ristsubsideerimise keeld ei olegi pakkumuse vastavustingimus. Hankija täpne väide on, et ta ei ole kõnealust keeldu *kehtestanud [---] eraldi pakkumuste vastavustingimusena*. Vaidlustaja saab sellest aru nii, et Hankija viitab sellele, et keeld sisaldub alusdokumendis „Juhised pakkujale“, mitte RHR-i lehel „Vastavustingimused“.

Hankija lähenemine on alusetu. Vastavalt vaidlustuskomisjoni ja kohtute praktikale on ristsubsideerimise keeld pakkumuse vastavustingimus.

5.30.8. RHS-i kohaselt ei ole pakkumuse vastavustingimused ainult need tingimused, mis on välja toodud RHR-i lehel „Vastavustingimused“, vaid kõik riigihanke alusdokumentide tingimused, mis sisaldavad nõudeid pakkumusele. Nii ei räägi pakkumuste vastavuse kontrolli puudutav RHS § 114 lg 1 mitte RHR-i lehel „Vastavustingimused“ sätestatud tingimustest, vaid riigihanke alusdokumentides sätestatud tingimustest. Samamoodi sätestab RHS § 110 lg 2, et pakkumus peab vastama riigihanke alusdokumentides sätestatud tingimustele. Vastavalt RHS § 4 p-ile 17 on riigihanke alusdokumendid kõik hankija koostatud või viidatud dokumendid, milles on määratud ühe riigihanke üksikasjad, sh pakkujale esitatud tingimused ja dokumentide esitamise nõuded. Ei saa olla mõistlikku vaidlust, et dokument „Juhised pakkujale“ kuulub riigihanke alusdokumentide sekka.

Eelöelduga seoses on vaidlustuskomisjon selgitanud järgmist⁹:

Riigihanke alusdokumentide mistahes sätted, mis sisaldavad nõudeid pakkumuse sisule, on (asjaomases osas) pakkumuse vastavustingimused. Mõistet „pakkumuse vastavustingimused“ tuleb sisustada funktsionaalselt, mitte üksnes nominaalselt või mõne muu puhtformaalse tunnuse järgi. Nõnda ei ole ilmtingimata vajalik, et pakkumuse vastavustingimus oleks esitatud dokumendis pealkirjaga „Vastavustingimused“ või mõne muu dokumendi alajaotises, mille pealkiri sisaldab märksõna „vastavustingimused. Tallinna Halduskohus on sellise käsitlemusega nõustunud.

5.30.9. Riigihanke alusdokumentide tingimusi liigitatakse sisulis-funktsionaalselt ning vaidlustuskomisjon on aastal 2021 juba selgitanud, mis tüüpi hanketingimus ristsubsideerimise keeld funktsionaalselt on¹⁰: *[---] Kui ristsubsideerimise keeld omandaks tähenduse alles millalgi tulevikus, kaotaks ta eduka pakkuja väljasõelumise protsessis igasuguse mõtte. Ristsubsideerimise keelu eesmärk on justnimelt piirata pakkujate vabadust enda pakutava toote või teenuse hinnastamisel ning sellega seondult määrata kindlaks teatavad reeglid, millest kõik pakkujad peavad enda pakutavaid hindu määraates lähtuma. Kui ristsubsideerimise keeld ei oleks pakkumuse vastavustingimus – s.o tingimus, millele pakkumus peab vastama, et asjaomase pakkumuse alusel oleks võimalik ettevõtjaga sõlmida hankeleping –, siis võiksid pakkujad riigihanke alusdokumentides või mõnes eriseaduses sätestatud sellesisulist keeldu lihtsalt eirata ning ikkagi pakkuda mõne toote või teenuse osas hinda, mis on ristsubsideeritud [---].*

5.30.10. Hankijal puuduvad sisulised vastuargumendid vaidlustuse väidetele seondult ristsubsideerimise keelu rikkumise kontrollimata jätmisega. Hankija väited taanduvad üldsõnalistele argumentidele stiilis *jõudsime järeldusele, tuginedes meie kogemusele jne*.

5.30.11. Hankija heidab Vaidlustajale ette tõendamiskoormuse mittetäitmist. Vaidlustaja selgitas juba vaidlustuses oma tõenduslikku positsiooni ja argumenteeris, et kuivõrd tal – erinevalt Hankijast ja Kolmandast isikust – puudub ligipääs Kolmanda isiku pakkumuse

⁹ VAKOo 96-20/219424, p 14.

¹⁰ VAKOo 127-21/234323, p 31.

maksumust puudutavale detailsele teabele, siis peavad teatavas ulatuses tõendamiskoormust kandma ka Hankija ja Kolmas isik. Viimased ei saa jääda lihtsalt eitusele.

5.30.12. Tulenevalt Hankija kinnitusest, et ta ei ole Kolmanda isiku pakkumuse kooskõla ristsubsideerimise keeluga sisuliselt kontrollinud, ei ole tõendamiskoormuse jaotus käesolevas asjas enam niivõrd relevantne. Nimelt, nagu see on alapakkumuse vaidlustes (RHS § 115 lg 1 vs lg 8), on ka siin olukord, kus hankija poolt kontrolli teostamata jätmisel ei ole põhimõtteliselt võimalik sisuliselt analüüsida, kas pakkumus tegelikult rikub või ei riku ristsubsideerimise keeldu, kuna Hankija ei ole seda uurinudki. Vaidlustuskomisjon ei saa seda analüüsi läbi viia Hankija eest. Ka ei saa vaidlustuskomisjon hinnata sellise analüüsi ja lõppjäreluse õiguspärasust, mida Hankija ei ole kunagi läbi viinud. Praegune vaidlus on niisiis taandunud küsimusele, kas Hankija tegutses õiguspäraselt, kui lähtuvalt *kahtluse puudumisest* jättis Kolmanda isiku pakkumuse puhul ristsubsideerimise keelust kinnipidamise kontrollimata.

5.30.13. Vaidlustaja jääb vaidlustuses esitatud väidete juurde seonduvalt Kolmanda isiku pakkumuse mittevastavusega tehnilistele tingimustele.

Vaidlustaja märkis vaidlustuses, et Senator sõiduk ei saa täita kõiki Riigihanke tehnilisi nõudeid, tuues välja mõned erilist tähelepanu vajavad aspektid. Hankija edastatud Lisast 2 on Vaidlustajale nähtavaks saanud täiendav probleemkoht Kolmanda isiku pakkumuses. See puudutab Lisa 2 p-is 1.3.2 esitatud järgmist nõuet: *The Vehicle shall comply with EURO3 emission regulation while using EN590 compatible diesel fuel* (Eesti k: Sõiduk peab vastama EURO3 heitgaasinormile, kasutades EN590-ga ühilduvat diislikütust).

Senator'i sõidukil olev algupärane Fordi 6,7-liitrine diiselmootor ei ole läbinud Euroopa Liidus nõutavat EURO3 homologatsiooniprotsessi. EURO3 nõuetele vastavus eeldab täielikku tüübikinnitusprotseduuri (WVTA – Whole Vehicle Type Approval), mille viib läbi liikmesriigi akrediteeritud asutus. See hõlmab standardiseeritud heitkoguste (CO, HC, NOx, tahked osakesed), vastupidavuse, OBD-vastavuse ja tootmise vastavuse kontrolli. Ford F-550 ei ole Euroopas tüübikinnitust saanud ja seetõttu ei saa selle puhul EURO3 nõuetele vastavust väita. Ainuvõimalik viis selle sõiduki Euroopas registreerimiseks on individuaalse kinnituse menetlus (RTI) konkreetsetes riigis (nt Moldovas). Kuigi see võimaldab riiklikku registreerimist, ei vasta see Riigihankes nõutud EURO3 nõuetele ja seda ei tunnustata kogu EL-is. See on halduslik lahendus, mitte tehniline sertifitseerimine.

Dokument, mille Kolmas isik näib olevat sel teemal Hankijale esitanud (avaldus 6,7-liitrise Powerstroke'i kõrge väävlisisaldusega ühilduvuse kohta), ei ole seotud EURO3 nõuetele vastavusega. See kinnitab vaid, et mootor võib töötada kõrge väävlisisaldusega kütusega, ega puuduta heitgaasinorme.

5.30.14. Vaidluse fookuses olev alapakkumuse kahtluse teema sai Hankija vastusega selgemaks. Hankija kinnitas, et tal ei tekkinud alapakkumuse kahtlust ja ta ei viinud läbi RHS §-is 115 sätestatud kontrollimenetlust. Olukorras, kus alapakkumuse kontrolli ei ole läbi viidud, ei seisne vaidluse sisu mitte selles, kas vaidlusalune maksumus on ka tegelikult põhjendamatult madal, vaid selles, kas Hankijal pidanuks tekkima kahtlus maksumuse põhjendatuses ja kas ta pidanuks hinna tõsiseltvõetavust kontrollima.

5.30.15. Hankija on viidanud enda sõnutsi „Euroopa Kohtu“ otsusele asjas T-392/15. See viide on vigane. Esiteks ei ole tegu Euroopa Kohtu, vaid – nagu viitab ka lahendi viitenumbris sisalduv „T“ – EL Üldkohtu otsusega. (Euroopa Kohtu lahendite tunnus on „C“). Euroopa Kohus ja EL Üldkohus on EL Kohtu erinevad kojad. Teiseks, EL Üldkohus tegeleb, nagu ka asjas T-392/15, EL institutsioonide ja ametite hangetega (konkreetses asjas EL Raudteeamet), mis alluvad nn EL finantsmäärusele, mitte liikmesriikide hankeid reguleerivale ja RHS-i aluseks olevale EL riigihankedirektiivile. Seega ei ole jälgitav ja Hankija ei ole seda ka millegagi põhjendanud, miks peaks käesolevas asjas juhinduma EL Üldkohtu praktikast asjasse puutumatu õigusakti osas.

5.30.16. Hankija viidatud vaidlustuskomisjoni lahend ei puutu asjasse põhjusel, et sealsed seisukohad puudutavad olukorda, kus riigihankes on laekunud vaid kaks pakkumust. Sel juhul tõesti ei saa ühe pakkumuse maksumust pidada vaikimisi *õigeks* ja teise oma *valeks* või *kahtlaseks*, nagu vaidlustuskomisjon on seletanud. Praegune olukord on erinev - Riigihankes laekus kolm pakkumust, millest kaks ehk enamus olid koondmaksumusega vahemikus ca 72–73 miljonit eurot, üks ehk anomaalne vähemus aga koondmaksumusega ca 48 miljonit eurot.

5.30.17. Vaidlustaja ei nõustu Hankija väitega, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse kõrvutamine Vaidlustaja ja Sisu pakutud hindadega ei ole kohane. Hankijat ei toeta ka kohtupraktika. Teiste pakkumuste maksumused on kohtupraktika järgi adekvaatne võrdluspunkt hinnangu kujundamisel, kas odavaim maksumus tekitab alapakkumuse kahtluse. Tegu ongi praktikas enim kasutatud võrdleva näitajaga, mistõttu Hankija soovimatus pidada konkurentide pakkumuste maksumusi asjakohaseks on kunstlik ja otsitud.

5.30.18. Vaidlustaja nõustub Hankijaga, et hinnang tuleb anda pakkumuse maksumusele tervikuna, mitte üksikutele ühikuhindadele. Vaidlustaja on seda ka ise otsesõnu möönnud ning võrreldud vaidlustuses nimelt pakkumuste koondmaksumusi. Vaidlustaja põhitees on, et Hankijal pidanuks tekkima alapakkumuse kahtlus, kuna Kolmanda isiku pakkumuse koondmaksumus on järgmisest pakkumusest ja kõigi pakkumuste keskmisest koondmaksumusest ca kolmandiku võrra odavam. See on vaidlustuskomisjoni ja kohtute praktikast arvestades piisavalt suur erinevus, et Hankija pidanuks hinna põhjendatust uurima.

5.30.19. Ka alapakkumuse teemas on Hankija argumendid paljasõnalised. Vaidlustuskomisjon ja kohtud on seonduvalt pakkuja selgitustega alapakkumuse kontrollimenetluses korduvalt leidnud, et trafaretsed ja paljasõnalised deklaratsioonid ei ole piisavad. Sama standard peaks kehtima ka Hankijale, nõnda et Hankija ei saa oma tegevus(etus)t õigustada kontrollimatute ja umbmääraste väidetega enda heade teadmiste ja suurte kogemuste kohta.

5.30.20. Hankija on viidanud mingile täpsustamata hankele (2023. a Kanada valitsuse hange), toomata välja mingit infot või tõendit, mis võimaldaks esitatud teabe tõelevastavuses ja relevantsuses veenduda. Jääb teadmata, millisest hankest Hankija räägib, kui palju selles hankes Kolmanda isiku pakutud sõidukid tegelikult maksid, mis sõidukeid Kolmas isik seal pakkus, mis olid selle hanke täpsed tingimused jne.

Vaidlustusmenetluses on viide mistahes varasemale hankele asjakohatu. Nimelt on iga hanke tehioolud (ese, nõuded ja tingimused) erinevad, iga hange toimub erinevas kontekstis (turusituatsioon, teiste pakkujate huvid ja kaalutlused jne). Ühe hanke asjaolusid ei saa Hankija pakutud moel üksüheselt üle kanda teisele hankele. Teisisõnu, mingi täpsustamata 2023. a Kanada hanke hinnainfo ei saa olla etaloniks praegu vaidluse all olevas Riigihankes.

5.30.21. Hankija argumendid kogumis kinnitavad, et Hankija on Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse osas teinud olulise kaalutusvea. Hankija ei ole pakkumuse silmatorkavalt madalale hinnale sisulist tähelepanu pööranud. Olgugi et hinnavahed on suured, on Hankija eeldanud, et *küllap on kõik korras*. RHS § 115 lg-ga 1 ette nähtud kontrollimenetlus on mõeldud nimelt selliste eeldamiste ärahoidmiseks. Kõnekas on järgmine Hankija lause: *Hankija [---]on kolmanda isiku pakkumuses esitatud teabe alusel kindel kolmanda isiku võimekuses lepingut nõuetekohaselt täita*. Niisiis: a) pakkumuste hinnaerinevused on suured, kusjuures anomaaliaks on justnimelt Kolmanda isiku pakkumus (kaks pakkumust kõrgemast hinnaklassist vs üks oluliselt odavamast); b) Hankija ei küsinud Kolmandalt isikult hinna kohta mistahes selgitusi; aga c) Hankija on ikkagi kindel Kolmanda isiku suutlikkuses lepingut kvaliteetselt täita.

5.30.22. Hankija oma vastuses vaidlustusele toonud ise välja lisaargumente, mis täiendavalt toetavad väidet, et Hankijal pidanuks tekkima alapakkumuse kahtlus Kolmanda isiku pakkumuse suhtes. Nimelt on Hankija esile toodud mõned tehnilised aspektid, mida Kolmas

isik alles peab välja arendama hakkama, et pakkuda Riigihanke nõuetele vastavat sõidukit. Õieti nähtub Lisast 2, et Kolmanda isiku antud info järgi peab ta lausa 23 tehnilise nõude puhul alles alustama tehnilist arendustööd. Et selline arendustöö ei ole kerge ega odav, on konkurentidest oluliselt madalam hinnapakumine veelgi kahtlasem.

5.30.23. Oluline kaalutusviga pakkumuse maksumuse põhjendatusele esialgse hinnangu andmisel on iseseisev alus pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse kehtetuks tunnistamiseks.

5.30.24. Seoses Kolmanda isiku vastusega vaidlustusele märgib Vaidlustaja, et Kolmanda isiku pingutused vaidlustusmenetluses ei saa asendada ega heastada Hankija tegemisi või tegematajätmisi hankemenetluse läbiviimisel. Nii ei saa Kolmas isik olematuks argumenteerida tööka, et Hankija ei ole Kolmanda isiku pakkumuse puhul kontrollinud ristsubsideerimise keelu järgimist ega hinna üldist põhjendatust. Vaidlustuskomisjon ongi hiljuti analoogilises olukorras leidnud, et kolmas isik ei saa oma argumentidega väärata fakti, et hankija on käitunud õigusvastaselt¹¹.

5.30.25. Valdav osa Kolmanda isiku mahukast vastusest on konkreetse vaidluse kontekstis asjasse puutumatu, kuna sisaldab suurel määral Kolmanda isiku omal initsiatiivil alles vaidlustusmenetluses esitatud seletusi, mida Hankija ei ole hankemenetluses küsinud ega hinnanud. Vaidlustuskomisjon hindab hankija otsuse õiguspärasust üksnes nende asjaolude alusel, mis olid olemas otsuse vastuvõtmise ajal. Alles vaidlustusmenetluses esitatud argumente ei saa seega arvesse võtta. Täiendav põhjus, miks Kolmanda isiku seletused ei taba vaidluse fookust, tuleneb asjaolust, et Hankija tunnistas kontrollimenetluste läbi viimata jätmist ning järelikult ei saa sinne vaidlus keskenduda mitteeksisteerivate kontrollide mitteeksisteerivatele järeldustele, vaid küsimusele, kas Hankija pidanuks asjaomased kontrollid läbi viima.

5.30.26. Kolmas isik on ristsubsideerimise ja alapakkumuse temaatikaid käsitlenud koos, segiläbi. See on viga, mis tekitab nii mõneski vastuse punktis probleeme, kuivõrd kahte eri instituuti ekslikult samastades omistab Kolmas isik kohati Vaidlustajale väiteid, mida too esitanud pole, või vastuväiteid, mis pole emma-kumma instituudi puhul asjakohased. Ehkki ristsubsideerimine ja alapakkumus võivad mõnikord olla tihedas seoses, on siiski tegemist erinevate kategooriatega. Olles öelnud eelnevat, peab aga ka Vaidlustaja Kolmanda isiku vastust peegeldades käsitlema neid kahte teemaplokki koos, kuna ta ei saa Kolmanda isiku eest hakata teemakäsitlusi lahutama.

5.30.27. Vastupidiselt Kolmanda isiku arusaamale ei ole vaidlustuses väidetud, et ainuüksi töö, et ühe pakkumuse maksumus on teisest madalam, viitab ristsubsideerimisele või alapakkumusele. Loomulikult on alati mõni pakkumus odavam ja mõni kallim. Ent teatud õiguslikus kontekstis – nt alapakkumuse kahtluse tekke puhul – on pakkumuste maksumuste erinevustel tähendus. Vaidlustaja on seda selgitanud. See on väljakujunenud kohtupraktika, mitte Vaidlustaja omalooming.

5.30.28. Kolmas isik ei ole vaidlustust õigesti mõistnud teiseski aspektis. Nimelt on ta asunud ümber lükkama üht tõlgendust/väidet, mida Vaidlustaja ei ole kunagi esitanud. Vaidlustaja ei ole kunagi väitnud, et eraldiseisev probleem oleks see, et Kolmanda isiku algse ja lõpliku pakkumuse hinnad on erinevad. Mõistagi võivad algse ja lõpliku pakkumuse maksumused erineda ning suure tõenäosusega erinevadki. Vaidlustaja viitas Kolmanda isiku algse pakkumuse teatud hinnaridadele spetsiifilises kontekstis, kus algse pakkumuses pakuti 50 leebemate nõuetega sõiduki hoolduse maksumuseks 1 026 638 eurot, lõplikuks pakkumuses aga 100 rangemate nõuetega sõiduki hoolduse maksumuses 981 072 eurot. Selline hinnalangus

¹¹ VAKOo 238-25/297915, p 11.2.

on ebaloogiline ja Vaidlustaja väitel on see üks faktor paljude seas, mis pidanuks Hankijat kallutama alustama alapakkumuse kontrolli.

5.30.29. Kolmas isik on kinnitanud Vaidlustaja argumenti, et Hankijas pidanuks tekkima alapakkumuse kahtlus. Nii on Kolmas isik ka ise välja toonud erinevaid protsentarvutusi ja näidanud, et tema pakutud hinnad (sh pakkumuse koondhind) on läbivalt oluliselt madalamad kui konkurentidel.

5.30.30. Kolmas isik on sarnaselt Hankijaga heitnud Vaidlustajale ette vaidlustuse üldsõnalisust. Arvestades Vaidlustaja piiratud teabehulka on see argument kohatu ning teiseks jäävad ka Kolmanda isiku enda selgitused paljasõnaliseks. Kolmas isik on esitanud terve rea üldisi tõendamata väiteid, mille pinnalt ei saaks teha – isegi kui see oleks käesolevas vaidluses asjakohane – mingeid tõsikindlaid järeldusi. Pakkuja paljasõnalised deklaratsioonid enda pakutud hinna õigustuseks ei ole piisavad.

6. Hankija, **Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus**, vaidleb vaidlustusele vastu ja palub jätta selle rahuldamata järgmistel põhjustel.

6.1. Hankija viis läbi konkurentsipõhise läbirääkimistega Riigihanke. Hankija hindas nelja kriteeriumi:

- 1) sõidukite maksumus – osakaaluga 60%;
- 2) hoolduse 10 aasta maksumus – osakaaluga 15%;
- 3) algse toetuspaketi maksumus – osakaaluga 15%;
- 4) tarneaeg – osakaaluga 10%.

Riigihanke alusdokumendi „Instructions for Tenderers in public procurement “Procurement of 4x4 armored personnel carriers (APC) to Moldova Defence Forces” (reference number 282071) in the form of a competitive procedure with negotiation in the field of defence and security“ p- is 1.16.14 on Hankija keelustanud nii Riigihanke sisese kui ka välise ristsubsideerimise - *Cross-subsidization is not allowed when submitting tenders, both internal (between individual lines or parts offered in the tender) and external.*

Hankija ei nõustu Vaidlustajaga, et Kolmanda isiku pakkumus rikub ristsubsideerimise keeldu, et Hankija oleks pidanud Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse kontrollimiseks läbi viima RHS §-is 115 sätestatud kontrollimenetluse ning et Kolmanda isiku pakkumus ei vasta hanketingimustele.

6.2. Hankija kontrollis Kolmanda isiku pakkumuse vastavust riigihanke alusdokumentides esitatud tingimustele ning tuvastas, et pakkumus vastab esitatud tingimustele. Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamiseks on kooskõlas RHS § 114 lg-ga 1 ning seega õiguspärane. Hankija on jõudnud järeldusele, et puudub alus arvata, et pakkumuses esineks keelatud hankesisest või -välist ristsubsideerimist. Pakkumuse koosseisus Kolmanda isiku poolt esitatud detailsest ülevaatest pakutud maksumuste osas sai Hankija veenduda, et Kolmanda isiku pakkumuses ei ole rikutud ristsubsideerimise keeldu.

6.3. Kolmanda isiku pakkumuses toodud maksumused on madalamad kui teistel pakkujatel, kuid ei saa arvata, et kõik maksumused peaksid pakkujatel olema enam-vähem ühesugused. Üksnes maksumuste teadmine ja nende võrdlemine teiste pakkujate pakkumuste maksumustega ei näita ristsubsideerimist. Kui Hankijal oleks tekkinud kahtlus pakkuja poolt ristsubsideerimise keelu rikkumises, oleks Hankija nõudnud pakkujalt tõendeid pakkumustes toodud maksumuste kujunemise osas. Hankija on seisukohal, et Kolmanda isiku pakkumuses toodud maksumustest ristsubsideerimist ei nähtu. Hankija toob välja, et kohtupraktikas on leitud, et see, kas on järgitud ristsubsideerimise keeldu, on keerukas majanduslik otsus, mille hindamine on

esmajoones hankija ülesanne, arvestades varasemaid kogemusi ja hetke paremaid teadmisi¹². Tulenevalt sellest, on Hankija, arvestades oma varasemaid kogemusi (Hankija on 2022/2023 läbi viinud hanke 4x4 soomustransportööride ostmiseks) ja hetke paremaid teadmisi (Hankija on teadlik turuolukorrast, mh et Kolmas isik on varasemalt müünud hangitavaid masinaid Ukrainale (ostjaks Kanada Valitsus) ja Saksamaale samas suurusjärgus maksumusega, mis esitati Riigihankes), leidnud, et Kolmanda isiku poolt on õiguspäraselt järgitud ristsubsideerimise keeldu.

6.4. Vaidlustaja ei ole esitanud ühtegi tõendit, et Kolmas isik rikuks ristsubsideerimise keeldu. Riigikohus on 14.03.2011 otsuse 33-1-87-10 p-is 19 leidnud, et kaebuse esitanud isikul lasub tõendamiskoormis tõendamaks, et vaidlustatud pakkumises märgitud hind on liiga madal. Vaidlustaja leiab, et Kolmas isik on teinud ristsubsideerimise keeldu rikkuva hinnapakumuse, kuna on tema pakutud hinnad, olgu kogumis või üksikute teenuste kaupa, on ebarealistlikult madalad, nõnda et need eelduslikult ei võimalda ära katta lepingu ega üksikute osateenuste omahinda. Ainuüksi see, et märgid viitavat Vaidlustajale, et Kolmas isik on teinud ristsubsideerimise keeldu rikkuva hinnapakumuse, ei tõenda ristsubsideerimise keelu rikkumist Kolmanda isiku poolt. Vaidlustaja poolt välja toodud ülevaade Kolmanda isiku võimalikust ristsubsideerimise keelu rikkumisest on sisutühi ja tõendamata.

6.5. Vaidlustaja toob vaidlustuses välja, et Hankija on jätnud pakkumuse vastavuse kontrolli osaliselt läbi viimata – kontrollida tuleb kõigi vastavustingimuste täitmist. Hankija ei ole kehtestanud ristsubsideerimise keeldu eraldi vastavustingimusena. Vastavustingimusena kehtestatud ristsubsideerimise keeldu rikkuva pakkumuse osas esineb RHS § 114 lg-st 2 tulenev pakkumuse tagasilükkamise alus. Antud juhul on hankesisese ja -välise ristsubsideerimise keeld sätestatud riigihanke alusdokumendi „Instructions for Tenderers in public procurement “Procurement of 4x4 armored personnel carriers (APC) to Moldova Defence Forces” (reference number 282071) in the form of a competitive procedure with negotiation in the field of defence and security“ p-is 1.16.14. Kolmas isik on Hankijale kinnitanud kõigi riigihanke alusdokumentides esitatud tingimuste ülevõtmist ning Hankijal ei ole tekkinud kahtlust selle järgimises Kolmanda isiku poolt.

6.6. Hankija tunnistas Kolmanda isiku pakkumuse õiguspäraselt vastavaks. Kuna vastavaks tunnistatud pakkumuste hindamise tulemusena sai Kolmanda isiku pakkumus kõige rohkem punkte, tunnistas Hankija Kolmanda isiku pakkumuse ka edukaks. Pakkumuse hindamise kriteeriumide kohaselt läbi viidud hindamise tulemusel on majanduslikult soodsaim Kolmanda isiku pakkumus.

6.7. RHS § 115 lg 1 esimese lause kohaselt, kui hankija leiab, et pakkumuse maksumus on hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal, peab hankija kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis nõudma pakkujalt asjakohast samas vormis esitatud selgitust. Sellest tulenevalt, peab hankijal esmalt tekkima kahtlus, et pakkumuse maksumus on hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal¹³, millele järgneb hankija kohustus selgitada välja maksumuse põhjendatus. Hankijal puudub kohustus küsida selgitusi pakkumuse maksumuse põhjendatuse osa, kui hankijal vastav kahtlus puudub.

6.8. RHS ei sätesta, mis on põhjendamatult madala maksumusega pakkumus ega anna juhtnööre, millal peaks hankija, vaidluse korral vaidlustuskomisjon või kohus, leidma, et pakkumuse maksumus on hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal. Euroopa Kohus on asunud seisukohale (04.07.2017 otsus kohtuasjas T-392/15 p 88), et esimeses etapis peab hankija hindama, kas esitatud pakkumused *tunduvad* olevat põhjendamatult madala

¹² TlnHKO 3-201429, p 22.

¹³ RKHK 3-19-1825/50, p 14 ja 320-924, p 18.

maksumusega. Verbi *tunduma* kasutamine rakendusmääruses eeldab, et hankija annab pakkumuse põhjendamatult madala maksumuse suhtes *prima facie* hinnangu. Seega ei kohusta rakendusmäärus hankijat tegema omal algatusel iga pakkumuse koostisosade suhtes üksikasjalikku analüüsi, et kindlaks teha, et see pole põhjendamatult madala maksumusega. Sellest tulenevalt, esimeses etapis peab hankija vaid kindlaks tegema, kas esitatud pakkumused sisaldavad mõnda näitajat, mis tekitab kahtlusi, et need võivad olla põhjendamatult madala maksumusega.

6.9. Hankijal ei tekkinud kahtlust, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus oleks hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal, millest tulenevalt puudus ka alus RHS § 115 lg-st 1 tuleneva kontrolli läbiviimiseks. Ainult teiste pakkumuste maksumustele viitamine ei anna alust selleks, et Hankijal oleks pidanud kahtlus tekkima. Põhjendamatult madala maksumuse puhul tuleb hinnata pakkumuse maksumust tervikuna, mitte võrrelda üksikuid ühikhindu¹⁴. Kolmanda isiku pakkumuses toodud maksumus on tema teadaolev tavapärane maksumus antud hanke raames pakutava osas. Kolmanda isiku konstrueeritud platvorm põhineb seeriatoodangul ja võrreldes konkurentidega teistsugusel tehnilisel lahendusel (frame vs monocoque), millest tulenevalt on platvormi komplekteerimine majanduslikult soodsam. Samuti, on soodsamad selle varuosad ja sellele pakutakse soodsamat teenindust. Hankija toob välja, et 2023. aastal ostis Kanada valitsus Kolmanda isiku poolt pakutud masinaid Ukrainale maksumusega umbes 300 000 eurot masina kohta.

6.10. Vaidlustaja poolt vaidlustuses välja toodud asjaolud pole sellised, mille tõttu oleks Kolmanda isiku pakkumus pidanud tunduma Hankijale põhjendamatult madala maksumusega pakkumusena, võttes mh arvesse ka ülaltoodud asjaolusid. RKIK on teadlik turuolukorrast ning omab eelnevat kogemust 4x4 soomustransportööride hankimisel, millest lähtuvalt on Hankija arvamusel, et Kolmanda isiku pakutud maksumus ei ole kuidagi ebamõistlik, tegemist ei ole alapakkumusega.

6.11. Vaidlustaja leiab, et militaarotstarbeliste soomustransportööride tootmine ei ole niisugune tegevusvaldkond, kus erinevate ettevõtjate hinnapakumused saavad tohutult erineda (nagu kinnitab ka Vaidlustaja ja Sisu pakkumuste võrdlus). Asjaolu, et Vaidlustaja ja Sisu pakkumuste maksumused palju üksteisest ei erine ja need erinevad rohkem Kolmanda isiku pakkumuse maksumusest, ei anna alust selleks, et Hankijal oleks pidanud tekkima kahtlus, et Kolmanda isiku pakkumuse puhul on tegemist alapakkumusega. Suuremate maksumuste erinevuste puhul ei ole alati alust arvata, et just kallimad pakkumused kajastavad hinda õigesti ning madalama maksumuse puhul tuleks eeldada, et tegemist on põhjendamatult madala maksumusega. Vaidlustuskomisjon¹⁵ on välja toonud, et pakkujad tegutsevad konkurentsituatsioonis, teiste pakkujate pakutud hinnad on neile teadmata kuni pakkumuste avamiseni ning iga pakkuja hinnastab oma pakkumuse lähtuvalt temale iseloomulikest asjaoludest (varasem kogemus, teadmised, personali kompetents, kokkulepped koostööpartneritega jne). Sellest tuleneb juba olemuslikult, et ühe pakkumuse maksumust ei saa vaikimisi pidada *õigeks* või *mõistlikuks* ning sellest erinevat maksumust *kahtlaseks* või *vääraks*.

6.12. Vaidlustaja leiab, et ei ole eluliselt usutav, et üks turuosaline suudab pakkuda oma tooteid nõutava kvaliteedi juures konkurentidest oluliselt odavamalt ja oluliselt kiiremini. Hankijal ei ole põhjust kahelda Kolmanda isiku poolt pakutud tarneajas, omades taaskord teadmisi ja ka varasemat kogemust turul valitsevast olukorrast, millise ajaga on võimalik vastavas valdkonnas tarnet teostada. Hankija leiab, et Vaidlustaja seisukohad on üldsõnalised ning lähtuvad vaid sellest, et Vaidlustaja pakutud maksumust peaks võtma kui *õiget* maksumust turul, millest peaks lähtuma. Hankija sellega ei nõustu ning on Kolmanda isiku pakkumuses esitatud teabe alusel

¹⁴ TlnRnKo 3-17-2544 p 13.

¹⁵ VAKOo 32-25/280446.

kindel Kolmanda isiku võimekuses lepingut nõuetekohaselt täita. Hankijal ei ole õigust sekkuda pakkujate äritegevusse ning omamata kahtlust pakkuja tegevuses (sh võimalik ristsubsideerimise keelu rikkumine või alapakkumuse esitamine), ei pea Hankija eraldi kontrollimenetlust alustama ega tegema.

6.13. Arvestades, et Hankijal ei tekkinud ega pidanudki tekkima kahtlust, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus oleks hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal, puudus Hankijal ka kohustus alustada RHS §-is 115 sätestatud kontrollimenetlust. Hankija on toiminud õiguspäraselt, hinnanud õigesti pakkumuste maksumusi, uurinud turul pakutavaid hindasid, tuginenud oma varasemale kogemusele 4x4 soomustransportööride hankimisel, millest tulenevalt ei ole alust tunnistada Hankija otsust Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamiseks kehtetuks põhjusel, et tegemist on põhjendamatult madala maksumusega pakkumusega.

6.14. Vaidlustaja viitab vaidlustuses, et Kolmanda isiku pakkumus ei ole vastavuses tehniliste nõuetega. Hankija sellega ei nõustu, kuna on kontrollinud Kolmanda isiku pakkumuse vastavust riigihanke alusdokumentides esitatud tingimustele ning on sellest tulenevalt õiguspäraselt tunnistanud Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks.

6.14.1. Lisa 2 nõuetele 3.2.1 ja 3.2.4 vastavuse tõestamiseks on Kolmas isik pakkumuses esitanud raporti: 8_1_OBL - Roshel Senator MRAP Testing 2023-06-15. „The tests were performed by Oregon Ballistic Laboratories (OBL) in accordance with AEP-55 Volume 3 requirements to STANAG 4569 Level 2“.

Hankija hinnangul on eeltoodud dokumendi alusel tõendatud vastavus Lisa 2 p-idele 3.2.1 ja 3.2.4. P-i 4.2.5 osas on Kolmanda isiku poolt märgitud „MD“: *Modification required - the proposed solution is either in operational prototype status or a similar solution is available and can be showcased, but it is requiring non-extensive modification*. Eelnimetatud tingimuse staatuse põhjal on Vaidlustaja poolt väär väita, et Kolmanda isiku poolt pakutaval masinal on võimalik CTIS süsteemi ainult masinast väljaspool käsitleda, kuna antud süsteem ei ole pakutaval baasmasinal veel Riigihanke tingimustele vastavalt välja arendatud.

6.14.2. Lisa 2 nõuetele 1.3.4 ja 1.3.5 vastavuse tõestamiseks on Kolmas isik pakkumuses esitanud vastava joonise: 8_1_Roshel MRAP_APC_ATSV_Drawing Drivetrain. Selle kohaselt toimub lukkude lülitamine masina salongi paigaldatud juhtnuppude abil, baasmasinaga võrreldes lisandub nupupaneelile ka esisilla diferentsiaalluku lülitamise võimekus. Lisaks, on Hankija Kolmandalt isikult küsinud lisainfot masinale integreeritava esisilla diferentsiaalluku osas, et veenduda antud lahenduse sobivuses hanketingimustega. P-is 1.3.5 on Kolmanda isiku poolt märgitud „MD“, ehk antud tingimus ei olnud täidetud baasmasina konfiguratsioonis, kuid saab täidetud Moldovale mõeldud versioonis.

6.14.3. Lisa 2 nõude 1.1.11 osas on Kolmanda isiku poolt märgitud „FC“ ehk fully compliant. Nõue on täidetud juba baasmasina puhul. Hankija ei ole näinud ette lisadokumentide esitamist koos pakkumusega, vaid antud nõude verifitseerimine on planeeritud prototüüpmasina valmimise faasi, mille käigus on õigus hankijal nõuda ja üle vaadata kõikide COTS toodete vastavust CE sertifikaatidele. Hankija ei näe põhjust kontrollida baasmasina komponentide CE sertifikaatidele vastavust, kuna oluline on tõestada Moldova konfiguratsiooniga masinal kasutusel olevate COTS toodete CE vastavust.

6.14.4. Lisa 2 nõuete 4.2.3 ja 4.2.4 verifitseerimine on planeeritud prototüüpmasina valmimise faasi, mille käigus on Hankijal õigus nõuda ja üle vaadata antud süsteemide vastavust UN ECE regulatsiooni p-ile 79. Antud testid ja vastavus on otstarbekas läbi viia Moldova konfiguratsiooniga masinal ja täismassiga, mille alusel saab veenduda esitatud sertifikaatide õigsuses. Kolmanda isiku poolt Hankijale edastatud kaaluarvutused on järgnevad: Weight

calculation table:

Vehicle model name: Ford F550

Vehicle dry weight, kg: 8990

Liquids (oil, coolant) weight, kg: 52

Fuel in tank (full), kg: 127,18

Turret and ringmount weight, kg: 384

Winch and onboard toolkit weight, kg: 70

Vehicle kerb weight, kg: 9623,18

The maximum permissible payload, kg: 2400 Vehicle gross weight, kg: 12023,18.

Lisaks on Kolmas isik edastanud Hankijale tõendused vedrustuse vastupidavuse suurendamiseks tehtud tugevdustest võrreldes originaalse Ford F550 šassiiga: Rear_axle.pdf, Front_axle.pdf. Täiendavad verifitseerimised viiakse läbi prototüüpmasina valmimise faasis.

6.15. Kolmas isik on koos oma lõpliku pakkumusega esitanud kõik Lisa 2 tulbas F nõutud tehnilised dokumendid ning need näitavad pakutava masina vastavust hanketingimustele. Hankija on enda ja lõppkasutaja huvide kaitseks määranud lisatingimuse p-is 9.2.2, mis annab Hankijale õiguse ja kohustab kõik Lisa 2 kirjeldatud nõuded kontrollima läbi sertifitseerimise, inspektsiooni, demonstratsiooni, testide või analüüside. P 9.2.2 sätestab: *All the requirements shall be verified through certification, inspection, demonstration, test or analysis. All performance requirements shall be demonstrated or tested. The verification is not needed if the verification has previously done against the requirement and relevant qualification documents is submitted.*

6.16. Hankija on viinud läbi Lisas 2 „Verification during practical tests“ osa baasmasinal, mille käigus veendus Hankija kõige olulisemate taktikalise mobiilsuse tingimustele vastavuses Kolmanda isiku pakutava masina puhul.

6.17. Seoses Vaidlustaja taotlusega dokumentide edastamiseks märgib Hankija:

1) kuna Hankijal ei tekkinud kahtlust Kolmanda isiku poolt ristsubsideerimise keelu võimaliku rikkumise ega pakkumuse maksumuse põhjendatuse osas, puudub Hankijal ka vastavat teavet puudutav kirjavahetus Kolmanda isikuga;

2) eeltoodud põhjusel pole Hankija koostanud ka mingisugust analüüsi Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse kujunemise osas, kuna selleks puudus vajadus;

3) Hankija edastab Vaidlustajale Lisa 2;

4) tehnilisi andmeid ja hinnakujunemist sisaldavaid dokumente ei ole Hankijal võimalik avaldada, kuna tegemist on Kolmanda isiku ärisaladusega.

6.18. 08.12.2025 esitas Hankija täiendavad seisukohad.

6.18.1. Vaidlustaja täiendavad seisukohad ei sisalda teavet, mida ei oleks juba kajastatud vaidlustuses ning need ei anna alust Hankija varasemate seisukohtade muutmiseks.

6.18.2. Vaidlustaja välja toodud tehniliste nõuete osas märgib Hankija, et Vaidlustaja viitab sisulisele puudusele praeguses tõendusmaterjalis, millest ilmneb, et Kolmas isik ei ole kinnitanud, et nende pakutav sõiduk oleks vastavuses EURO3 nõuetele. Hankija juhib tähelepanu, et terviksõidukile antud tüübikinnitus keskkonnanõuete täitmisest EURO3 tasemel ei ole olnud Hankija eesmärgiks, vaid eesmärgiks oli hangitava sõidukil sellise mootori kasutamine, millega oleks tehniliselt usutavalt võimalik täita EURO3 tasemel heitmenorm. Sellisele tõlgendusele viitab Hankija poolt Lisas 2 nõude 1.3.2 esialgse täidetuse kontrolliks pakumuste faasis esitatav mootoritootja andmeleht või sertifikaat (*Certification or data sheet from the engine manufacturer*), mitte terviksõiduki tootja sertifikaat või andmeleht. Sellest tulenevalt jääb Hankija seisukohale, et Kolmas isik on tõendanud nõude täidetuse vastavalt riigihanke alusdokumentides nõutule. Eeltoodud kavatsus on olnud Hankija sooviks seetõttu,

et tulenevalt heitmenõuete leebemast kohaldamisest militaarsõidukitele ei ole praktikas soomustransporttöörid valdavalt terviksõidukina sertifitseeritud ning sellise tingimuse seadmine piiraks ebamõistlikult konkurentsi, suurendaks tarnitavate sõidukite hindu ning pikendaks tarneaegu ebamõistlikus ulatuses tüübikinnituse protsessi aja- ning rahakulukuse tõttu.

6.18.3. Dokumendi „Instructions for Tenderers in public procurement “Procurement of 4x4 armored personnel carriers (APC) to Moldova Defence Forces” (reference number 282071) in the form of a competitive procedure with negotiation in the field of defence and security“ p-is 7.4 on kirjeldatud, et baassõidukit testitakse enne lepingu sõlmimist vaid vastavusmaatriksis baasmasinale kohalduvas mahus, mitte lõplikule masinale kohalduvas mahus. Hankija viis kirjeldatud katsed läbi Kolmanda isiku poolt Riigihankes pakutava masina baasversiooniga ning see masin täitis kõik kontrollitud nõuded. Hankija tutvus sama külastuse käigus Kolmanda isiku tootmistehasega kokkuleppel toimunud täiendava tegevusena pärast kõikide kohustuslike katsete lõpetamist.

7. Kolmas isik, **Roshel Inc.**, vaidleb vaidlustusele vastu ja palub jätta selle rahuldamata järgmistel põhjustel.

7.1. Vaidlustaja seab Hankija otsuse Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamiseks kahtluse alla kahel peamisel alusel:

- 1) ristsubsideerimise keelu rikkumise tõttu;
- 2) tehnilistele nõuetele mittevastavuse tõttu.

Need väited on põhjendamatud. Vaidlustaja argumendid tuginevad puudulikule teabele ning riigihanke dokumentide ja kohaldatava õiguse väärinterpretatsioonile. Kolmanda isiku pakkumus vastab kõigile Hankija kehtestatud ning RHS-i nõuetele.

7.2. Vaidlustaja väited põhjendatult madala maksumuse kohta on tõendamata. Vaidlustuses viidatud hinnatasemed põhinevad üksnes oletustel, mis ei saa tõendada rikkumist. Pelgalt madalamate või erinevate turuhindade olemasolu ei tõenda ristsubsideerimist.

Põhjendamatult madal maksumus

7.3. Roshel Inc. hinnakujunduse kohta on olemas avalikult kättesaadav ametlik teave, sealhulgas lepingute sõlmimise andmed, mis on avaldatud USA välisministeeriumi hangete andmetes ja teistes föderaalsetes portaalides. Need allikad avalikustavad Roshel Inc. soomustatud sõidukite eest sõlmitud lepingute maksumused, mis näitab, et ettevõtte hinnakujundus on järjepidev, jälgitav ning vastab tema turupositsioonile.

USA Valitsusele tarnitud Roshel Inc-i sõidukite avaldatud ühikuhind jääb vahemikku 269 800 kuni 310 900 eurot, kusjuures keskmine ühikuhind on 289 590 eurot sõiduki kohta. Roshel Inc-i hind käesolevas Riigihankes (448 180 eurot ühe sõiduki eest) on seega:

- 1) 55% kõrgem kui kõigi USA lepinguandmete keskmine ühikuhind; ja
- 2) 44% kõrgem kui võrreldava MRAP konfiguratsiooni avaldatud hind.

See lükkab ümber Vaidlustaja väite põhjendamatult madala maksumusega pakkumusest ja ristsubsideerimise kasutamisest. Hind, mis on 44–55% kõrgem Roshel Inc.-i enda USA valitsuse lepinguhindadest, ei saa olla põhjendamatult madal.

7.4. USA lepinguhinnad puudutavad seeriatootmise sõidukeid, mitte prototüüpe ega demonstratsioonisõidukeid. Roshel Inc. on nende lepingute alusel tootnud ja tarninud sadu sõidukeid ning üksnes Ukrainas on kasutusele võetud üle 2000 Senator platvormi.

7.5. Varasemate hindade ja vaidlusaluse Riigihanke hinna erinevus on põhjendatud täiendavate funktsioonide, konfiguratsioonide ja varustusega, mida Riigihankes on nõutud. Riigihanke alusdokumentides sätestatud tehnilised nõuded sisaldavad mitmeid lisavarustuse ja -võimekuse

nõudeid, mis ületavad konfiguratsioone, mida on tarnitud USA föderaalsete lepingute alusel. Need elemendid suurendavad objektiivselt tootmiskulusid ning õigustavad seega kõrgemat ühikhinda.

7.6. Riigihankes pakutud hind on võrreldav Roshel Inc.-i rahvusvahelise lepinguloo ja hankepraktikaga ning kooskõlas Riigihanke tehniliste nõuetega.

Roshel Inc.-i pakutud hind on ligikaudu 30–35% madalam kui kahe teise pakkuja, ARQUUS SAS ja Sisu hinnad. See hinnavahe on aga järjepidev kõigi hinnakomponente moodustavate elementide puhul ning vastab täielikult sõiduki enda madalamatele tootmiskuludele.

7.7. Riigihange nägi ette mitte üksnes sõidukite maksumuse, vaid ka 10-aastase hoolduse ning esialgse toe paketi ühise hindamise. Nende lisakomponentide analüüsimisel ilmneb sama:

1) Roshel Inc.-i ennetava hoolduse hind on 23–41% madalam kui konkurentidel;

2) Roshel Inc.-i esialgne tugipakett on 38–39% madalam.

Need arvud ei viita ristsubsideerimisele – need on otseselt seotud sõiduki madalama baashinnaga. See vastab tüüpilisele ja ootuspärasele hinnapakumise struktuurile, mille puhul hooldus- ja tugikulud on otseses seoses sõiduki hinna, konfiguratsiooni ja elutsükli kuludega. Seega Roshel Inc.-i pakutud madalam hind ei ole kunstlike hinnalangetamiste ega kulude ümbertõstmise tulemus, vaid efektiivsema tootmismudeli tulemus. Kõik hinnatavad komponendid on hinnastatud proportsionaalselt ja järjepidevalt, mis kinnitab hinna sisemist loogikat, kulupõhist põhjendatust ning täielikku vastavust riigihanke hindamismetoodikale. Seega on hinna struktuur majanduslikult põhjendatud, läbipaistev ning kooskõlas turupõhise hinnastamise põhimõtetega, kinnitades täielikku vastavust risttoetuse keelu nõuetele.

7.8. Vaidlustaja tuginemine algpakkumise ja lõpp-pakkumuse hindade võrdlusele on ebaõige ning on vastuolus Riigihankes kehtestatud reeglitega. Vastavalt „Juhised pakkujatele“ p-ile 2.1.4, jaotises 2 „Algpakkumise esitamine“, [---] *lõpp-pakkumuses esitatud hind loetakse Hankija jaoks lõplikuks*. Algpakkumine on riigihanke alusdokumentides määratletud kui üksnes läbiraakimise etapis kasutatav esialgne dokument ning seda ei saa käsitleda vastavuse või ristsubsideerimise hindamise aluseks.

Sellest hoolimata esitab Vaidlustaja väite ristsubsideerimisest, võrreldes valikuliselt Roshel Inc.-i alg- ja lõpp-pakkumuse hindu. Selline lähenemine ignoreerib juhust, et algpakkumine ei ole lõplik ega siduv ning seda ei saa käsitleda tõendina mittevastavuse kohta.

7.9. Kolmanda isiku alg- ja lõpp-pakkumuse hindade võrdlus lükkab ristsubsideerimise väite ümber - sõiduki hind kui pakkumuse kõige suurema kaaluga komponent kasvab lõpp-pakkumuses ning selle osakaal kogu hinna struktuuris suureneb samuti. See on vastuolus mis tahes kulude ümberjaotamise või kunstliku hinnalangetuse kontseptsiooniga.

Ristsubsideerimine eeldaks tahtlikku kulude ümbertõstmist ühelt realt teisele eesmärgiga kunstlikult alandada kõige suurema kaaluga komponendi hinda, antud juhul sõidukite maksumust. Vastavalt pakkumuste hindamismetoodikale on sõidukite maksumus kõrgeima kaaluga (60%) ning seega otsustava tähtsusega kommertshindamise tulemuses.

Kui ristsubsideerimine oleks tõepoolest esinenud, võiks eeldada, et pakkuja vähendab kunstlikult sõiduki hinda ja kannab kulud üle teistesse komponentidesse, näiteks pikaajalisse hooldusesse või algsesse tugipaketti, kus mõju hindamistulemusele oleks oluliselt väiksem. Selline manipulatsioon avalduks sõiduki hinna langusena kõrvalkomponentide hinna kaudu.

Siiski ilmneb Kolmanda isiku lõplikus pakkumuses vastupidine:

1) sõidukite hind tõusis esialgse ja lõpliku pakkumuse vahel. See on vastuolus ristsubsideerimise loogikaga. Pakkuja, kes sooviks kunstlikult vähendada peamist kulurida, ei suurendaks kõige suurema kaaluga hinnakomponenti;

2) sõiduki hinna osakaal koguhinnas kasvas 91%-lt 94%-le. See näitab, et sõiduki hind muutus lõplikus pakkumuses veelgi domineerivamaks komponendiks. Ristsubsideerimine eeldaks selle osakaalu vähenemist, mitte suurenemist.

7.10. Pärast seda, kui Roshel Inc. suurendas tarnitavate sõidukite kogust ja lisas Hankija nõutud täiendavad tehnilised tingimused, pikenes lõpliku pakkumuse tarnegraafik märkimisväärselt. See vastab täielikult tööstuslikule loogikale: rohkem sõidukeid ja rohkem funktsionaalsusi tähendab pikemat tootmistsükli. Väide, et Roshel Inc. pakkus ebatavaliselt lühikesi tarneaegu hinna kompenseerimiseks, on tõendatult väär.

Kolmandal isikul on üks kiiremaid ja tõhusamaid soomussõidukite tootmistsükleid maailmaturul. USA välisministeerium on leidnud, et Roshel Inc. oli ainuke tootja, kes suutis tarnida 190 soomustatud sõidukit 90 päeva jooksul. See USA valitsuse kinnitus tõendab Roshel Inc. tarnegraafiku usaldusväärsust Riigihankes ning kinnitab, et pakutud tähtajad põhinevad tõendatud võimekusel.

7.11. Roshel Inc. toodab soomustatud sõidukeid Fordi platvormidel, mis tagab kohese ja katkestusteta juurdepääsu šassiidele. Erinevalt tootjatest, kes sõltuvad spetsiaalsetest või kaitsetööstuslikest platvormidest, mille hankimine võib võtta mitu kuud, võimaldab Kolmanda isiku tuginemine masstoodetud kommertssõiduki šassiidele oluliselt lühendada tootmistsükli ja vähendada sisendkulusid. See on fundamentaalne struktuurne erinevus, mis otseselt selgitab Roshel Inc.-i lühemaid tarneaegu ja kuluefektiivsust.

7.12. Roshel Inc. on väike- ja keskmise suurusega ettevõtte (SME), mis tegutseb optimeeritud organisatsioonilise struktuuriga ja väga madalate üldkuludega. Erinevalt suurtest rahvusvahelistest kaitsetööstusettevõtetest, millel on mitmekihiline juhtimis- ja tegevusstruktuur, võimaldab Rosheli SME-profiil oluliselt madalamaid püsikulusid, tõhusamat tootmise planeerimist ja kiiremat otsustamist. Need sisemised efektiivsused muutuvad konkurentsivõimelisemaks hinnatasemeks.

7.13. Kolmandal isikul on kõrge ettevõttesisene vertikaalne integreeritus alates projekteerimisest kuni valmistamise, keevitamise, soomustamise, elektrilise integreerimise, kvaliteedikontrolli ja testimiseni. See vähendab sõltuvust alltöövõtjatest, minimeerib viivitusi, välistab tarneahela kitsaskohti ning võimaldab Roshelil kontrollida nii kvaliteeti kui ka kulusid. Paljud konkurendid tellivad kriitilised tootmisetapid alltöövõttena, mis toob kaasa pikemad tähtajad ja kõrgemad kogukulud.

7.14. Roshel Inc. saavutab täiendavat kuluefektiivsust mastaabisäästude ja tarnijapoolse hinnakujunduse optimeerimise kaudu. Suuremahulise terase, soomusmaterjalide, komponentide ja kommertsšassiide ostjana saab Roshel Inc. kasu koguselisest hinnasoodustusest ja pikaajalistest hinnakokkulepetest tarneahela partneritega. Need säästud vähendavad otseselt tootmisühiku hinda ja kajastuvad Kolmanda isiku pakkumuses. See struktuurne eelis on kättesaadav üksnes tootjatele, kellel on suur tootmismahd ja korduvad tellimused, ning seda ei saa korrata konkurendid, kellel on väiksem või ebaregulaarne tootmistsüklid;

7.15. Võttes arvesse eeltoodut:

1) Roshel Inc. hinnad kajastavad tõhusat tootmist ja kulude optimeerimist;

2) Roshel Inc. lühike tarnegraafik kajastab tõendatud ja väliselt kinnitatud võimekust, mitte riskikäitumist või ebarealistlikke kohustusi.

Seetõttu on Vaidlustaja väited ebanormaalselt madala hinna või ebareaalselt kiire tarne kohta valed. Kolmanda isiku konkurentsieelised tulenevad struktuurset efektiivsusest ja kõrgelt arenenud tootmismetoodikast, mis on täielikult kooskõlas Riigihanke reeglite ning turu tegelikkusega.

7.16. Vaidlustaja väited Kolmanda isiku pakkumuse mittevastavusest tehnilistele nõetele põhinevad faktilisel eksimusel Roshel Inc.-i pakutud sõidukimudeli osas. Vaidlustaja eeldus, et Roshel Inc. osales Riigihankes Senator APC konfiguratsiooniga ning tugineb sellele mudelile, on vale. Roshel Inc. esitas Riigihankes Senator MRAP konfiguratsiooni. Tegemist on teistsuguse platvormiga, millel on kõrgem kaitsetase.

Kuna Vaidlustaja lähtub valest mudelist, on kõik viited väidetavatele kineetilistele ohtudele ja mittevastavusele Exceli ridades D84 ja D87, mis käsitlevad STANAG 4569 standardi alusel nõutavat ballistilist kaitsetaset, ekslikud ja ei vasta sõidukile, mida Roshel Inc. tegelikult pakkus. Seetõttu ei oma need viited mingit seost pakutud Senator MRAP-i nõuetele vastavusega.

7.17. Senator MRAP on lahingutes tõestatud platvorm, mis on sõltumatult testitud ja sertifitseeritud NATO sertifitseeritud ballistikalabori poolt vastavuses STANAG 4569 standardile – tase 2 ballistilise kaitse osas kineetiliste ohtude vastu ning miinikaitse tasemetel kuni 3a ning tasemetel 2b ja 2c.

Need kaitsetasemed vastavad täielikult Lisa 2 ridade D84 ja D87 kohustuslikele nõuetele või ületavad neid. Seetõttu puudub väitel, et Roshel Inc. märkis need nõuded märgendiga „NC“, igasugune faktiline alus.

Pakutud sõidukile on määratud ka NATO varude number (NSN) ning seda hangivad hetkel mitmed NATO liikmesriigid, sh Kanada, Ameerika Ühendriigid, Saksamaa, Tšehhi Vabariik ja Ühendkuningriik.

7.18. Kolmanda isiku lõplik pakkumus vastab täielikult kõigile Lisas 2 kehtestatud kohustuslikele („M“) tehnilistele nõuetele, samuti kõigile lõplikus pakkumuses esitatud Lisa 2 veerus F loetletud nõutud tehnilistele dokumentidele ning esitatud dokumendid tõendavad, et pakutud sõiduk vastab Riigihanke nõuetele.

7.19. Vaidlustaja väide väidetavalt lühendatud teljevahe kohta on faktiliselt vale ja seda ei toeta ükski Riigihanke hankedokumentide säte. Lisas 2 pole ühtegi sätet, mis keelaks teljevahe muutmise. Isegi kui selline keeld eksisteeriks, oleks väide siiski vale. Roshel Inc. ei lühenda pakutava Ford F-550 šassi teljevahet. Käesoleva Riigihanke raames pakutav sõiduk on ehitatud standardsele Ford F-550 šassiile teljevahega 145 tolli, ilma ühegi lühenduse või kõrvalekaldeadeta. See konfiguratsioon vastab täielikult Riigihanke nõuetele. Seega on Vaidlustaja väide, et vähemalt üks nõue Lisas 2 tulnuks märkida kui „NC“, vale. Väide ei põhine sõiduki tegelikel omadustel.

7.20. Vaidlustaja väide, mis puudutab rehvirõhusüsteemi (CTIS), on vale, tuginedes spekulatsioonidele konfiguratsiooni kohta, mida Vaidlustaja ei tunne. Väide, et pakutud sõiduki CTIS tuleb käivitada sõiduki väljast, pole õige. Roshel Inc. pakutud sõiduk on varustatud täielikult integreeritud CTIS-iga, mida juhitakse seestpoolt, sõiduki kasutamise ajal. Mitte mingil ajahetkel ei ole vaja sõidukist väljuda süsteemi kasutamiseks.

Pakutud sõiduk vastab täielikult nõudele, et kõik kriitilised liikuvuse süsteemid peavad olema kasutatavad kaitstud positsioonist. Lisaks ei puuduta Vaidlustaja viidatud nõuded 3.2.1 ja 3.2.4 (Lisa 2 read D84 ja D87) CTIS-i toimimist. Viide neile ridadele CTIS-i väite toetamiseks on seetõttu täielikult asjakohatu.

7.21. Vaidlustaja väide, mis puudutab tagumise diferentsiaali lukku, pole samuti õige. Väide, et Senator'i tagumist diferentsiaali ei saa lukustada sõiduki seest, on väär. Pakutud sõiduk on varustatud integreeritud diferentsiaali lukusüsteemiga, mida juhitakse täielikult kaitstud kabiinist. Mitte mingil hetkel ei ole vajalik süsteemi kasutamiseks sõidukist väljuda. Vaidlustaja katse jätta mulje, et sõiduk ei ole sõjalistes tingimustes ohutult kasutatav, on alusetu. Pakutud

sõiduk vastab täielikult nõudele, et kõik kriitilised veoskeemi ja liikuvuse süsteemid peavad olema juhitud kaitstud positsioonist. Lisaks ei ole Vaidlustaja viidatud nõuded 3.2.1 ning 3.2.4 - Lisa 2 read D84 ja D87) seotud diferentsiaali toimimisega vaid käsitlevad ballistilist kaitset ja vastavust STANAG 4569 standardile. Nende ridade kasutamine diferentsiaali väite toetamiseks on tehniliselt asjakohatu.

7.22. Vaidlustaja väide Ford F-550 šassii kohta ei ole õige. Roshel Inc. on ametlik Ford Pro sertifitseeritud sõidukite ümberehitaja ja järgib täielikult kõiki Fordi tehnilisi ja ohutusstandardeid.

Pakutud sõiduk on varustatud kõrgema tehnilise tasemega tugevdatud telgedega, mis tagavad suurema kandevõime ja täieliku sobivuse soomustatud konfiguratsiooniga. Sõiduk on täielikult sertifitseeritud ja kontrollitud vastavalt kõigile asjakohastele rahvusvahelistele ohutusstandarditele ning tõendavad pakkumusega esitatud dokumendid.

7.23. Vaidlustus ei põhine tõenditel, vaid eeldustel, ja ebaõigetel väidetest. Tegemist ei ole põhjendatud õigusliku vaidlustusega, vaid oletustega. Vaidlustaja väited Kolmanda isiku pakkumuse põhjendamatu madala maksumuse ja ristsubsideerimise kohta on väärad.

Tehniliste väidete osas tugineb Vaidlustaja valele arusaamale pakutud sõiduki mudelist, põhjendamata seisukohtadele süsteemide toimimise kohta ja ebaõigetele väidetele meedias.

Roshel Inc. pakkumus vastab kõigile Riigihanke kohustuslikele nõuetele, kajastab läbipaistvat hinnametoodikat, põhjendatud kulukomponente ja lahingutõestatud platvormi. Roshel Inc. konkurentsivõimeline hind ja lühikesed tarneajad tulenevad struktuurset efektiivsusest, mastaabisäästudest, tõestatud tootmisvõimekusest ja kõrgest ettevõttesisese integreerituse tasemest.

7.24. 04.12.2025 esitas Kolmas isik täiendavad seisukohad.

7.24.1. Vaidlustaja täiendavad seisukohad ei sisaldanud mingeid tõendeid vigade kohta, mida oleksid teinud Hankija või Kolmas isik. Kolmanda isiku poolt Riigihankes pakutud hind põhineb masstootmisel ja peegeldab tõestatud, industrialiseeritud tootmisprotsessi.

7.24.2. Kõigi tehniliste parameetrite osas vastab Roshel Inc. pakutud sõiduk Riigihankes kehtestatud nõuetele ja need kontrolliti Hankija poolt üle, mh Kolmanda isiku tootmisrajatiste külastuste käigus.

VAIDLUSTUSKOMISJONI PÕHJENDUSED

Vaidlustaja taotluse lahendamine

8. Vaidlustaja esitas vaidlustuses taotluse, et vaidlustuskomisjon nõuaks Hankijalt välja ning edastaks Vaidlustajale järgmise teabe:

1) Kolmanda isiku pakkumuses esitatud Lisa 2 Kolmanda isiku täidetud kujul ning kõik pakkumuses esitatud lisadokumendid, mis on mõeldud tõendama Kolmanda isiku pakkumuse vastavust Lisas 2 kehtestatud tehnilistele tingimustele;

2) kogu võimalik kirjavahetus Hankija ja Kolmanda isiku vahel, mida on peetud seoses Hankija poolt Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse ja/või Kolmanda isiku pakkumuses ristsubsideerimise keelust kinnipidamise kontrollimisega;

3) kõik Hankija koostatud dokumendid, milles kajastuvad Hankija kaalutlused ja analüüs Kolmanda isiku poolt Hankijale antud selgituste kohta tema pakkumuse maksumuse kujunemise osas.

Seoses Vaidlustaja eeltoodud taotlusega vastas Hankija:

1) kuna Hankijal ei tekkinud kahtlust Kolmanda isiku poolt ristsubsideerimise keelu

võimaliku rikkumise ega pakutava maksumuse osas, puudub Hankijal ka vastavat teavet puudutav kirjavahetus Kolmanda isikuga. Eeltoodud põhjusel pole Hankija koostanud ka mingisugust analüüsi Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse kujunemise osas, kuna selleks puudus vajadus;

2) Hankija edastab Vaidlustajale Lisa 2;

3) tehnilisi andmeid ja hinnakujunemist sisaldavaid dokumente ei ole Hankijal võimalik avaldada, kuna tegemist on Kolmanda isiku ärisaladusega.

8.1. Vaidlustuskomisjon möönab, et dokumente, mida Hankijal pole (kirjavahetus Kolmanda isikuga võimaliku ristsubsideerimise keelu rikkumise ja põhjendamatult madala maksumusega seoses ning sellele kirjavahetusele tuginevaid Hankija analüüse) ei saa ka esitada. Vaidlustusmenetluses on Hankija kinnitanud, et tal ei tekkinud kahtlust, et Kolmas isik oleks rikkunud ristsubsideerimise keeldu või Kolmanda isiku pakkumus oleks põhjendamatult madala maksumusega, mistõttu ta ei kontrollinud nende asjaolude võimalikku esinemist. Järelikult on ilmne, et selliseid dokumente Hankijal olla ei saa.

8.2. Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et dokumendid, mis kirjeldavad Kolmanda isiku pakkumuse vastavust Lisas 2 kehtestatud tehnilistele nõuetele on Kolmanda isiku ärisaladus, mille avaldamine Vaidlustajale ei ole võimalik. Pealegi on tegemist väga mahuka dokumentide paketiga, mille analüüsimine, lähtudes Vaidlustaja nõudest, esitada kõik Kolmanda isiku pakkumuses esitatud lisadokumendid, mis on mõeldud tõendama Kolmanda isiku pakkumuse vastavust Lisas 2 kehtestatud tehnilistele tingimustele, ei ole vaidlustusmenetluse ajalistes raamides võimalik.

9. Eeltoodust tulenevalt on Vaidlustaja taotlus rahuldatud osaliselt. Vaidlustusmenetluses edastas Hankija Vaidlustajale Kolmanda isiku Lisa 2.

Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamiseks.

10. Vaidlustaja on seisukohal, et Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse vastaks tunnistamine ei ole õiguspärane järgmistel põhjustel:

1) Hankija ei ole kontrollinud, kas Kolmanda isiku pakkumuses pole kasutatud ristsubsideerimist;

2) Kolmanda isiku pakkumus ei vasta Lisa 2 teatud tehnilistele nõuetele.

Ristsubsideerimise keeld

11. Puudub vaidlus, et Hankija on kehtestanud Riigihankes üldise ristsubsideerimise keelu. Riigihanke alusdokumendi „Instructions for Tenderers“¹⁶ p 1.16.14 näeb ette: *Cross-subsidization is not allowed when submitting tenders, both internal (between individual lines or parts offered in the tender) and external* (eesti k: Pakkumuste esitamisel ei ole ristsubsideerimine lubatud, nii sisemine (pakkumuse üksikute ridade ja osade vahel) kui väline) Vaidlustuskomisjon leiab, et eeltoodust nähtuvalt ei saa olla vaidlust selles, et Hankija on keelanud Riigihankes nii lepingu sisese kui välise ristsubsideerimise.

12. Tallinna Ringkonnakohus on 22.02.2022 otsuses 3-21-2664, p 27 leidnud, et [---] *Kuna ristsubsideerimise keeld on pigem erandlik sekkumine ettevõtja tegevusse, tuleb see sätestada üheselt mõistetavalt (Riigikohtu otsused asjades nr 3-20-924 (p 22) ja nr 3-20-2362 (p 20)).* [---]. Vaidlustuskomisjoni arvates on Hankija üldise ristsubsideerimise keelu kehtestanud selgelt ja üheselt mõistetavalt. Ükski menetlusosaline ei vaidle selle üle, et niisugune keeld Riigihankes on kehtestatud.

¹⁶ „Juhised pakkujaile“. Riigihanke alusdokumendid on valdavalt inglise keelsed.

13. Faktiliselt on õige Hankija väide, et Hankija ei ole kehtestanud ristsubsideerimise keeldu riigihanke alusdokumendis „Vastavustingimused“ vaid „Juhistes pakkujale“, kuid sellest ei tulene, et ristsubsideerimise keeld, juhul, kui see on kehtestatud, ei oleks pakkumuse vastavustingimus ning hankija ei peaks hankemenetluses kontrollima pakkumuse vastavust sellele keelule. Vaidlustuskomisjon nõustub Vaidlustajaga, et RHS-i kohaselt ei pea kõik pakkumuste vastavustingimused olema esitatud riigihanke alusdokumendis „Vastavustingimused“ (RHS lehel „Vastavustingimused“), vaid vastavustingimuseks on kõik riigihanke alusdokumentide tingimused, mis sisaldavad nõudeid pakkumusele. Pealegi, juhul, kui asuda seisukohale, et ristsubsideerimise keeld, mille kehtestamise kohta Riigihankes vaidlust ei ole, ei ole vastavustingimus, tekiks küsimus, millise nõudega oleks hankemenetluse mõttes tegemist.

14. Vaidlustuskomisjon leiab, et kuigi ristsubsideerimise keeldu järgimise kontroll võib olla lähedalt seotud põhjendamatult madala maksumuse kontrollimisega RHS §-i 115 alusel, tuleb neid siiski eristada, kuna ristsubsideerimise keeldu rikkumine ei tähenda ilmtingimata põhjendamatult madala maksumusega pakkumus ja ristsubsideerimise keeldu rikkuv pakkumus ei pruugi üldse olla põhjendamatult madala maksumusega ja võib olla isegi kõrgema maksumusega kui pakkumus, milles vastavat keeldu ei rikuta. Ristsubsideerimise keeldu rikkuva pakkumuse osas esineb RHS § 114 lg-s 2 sätestatud pakkumuse tagasilükkamise alus isegi siis, kui pakkumuse maksumus ei ole põhjendamatult madal.

15. Vaidlustuskomisjon rõhutab, et hankija ei ole kohustatud keelama riigihankes ristsubsideerimist, kuid kui ta on mingil põhjustel otsustanud seda teha ning selle keeldu riigihanke alusdokumentides ette näinud, on ta kohustatud ka kontrollima pakkumuste vastavust sellele tingimusele. Hankija peab rangelt kinni pidama enda poolt kindlaks määratud tingimustest (vt nt Riigikohtu halduskolleegiumi otsus 3-19-1501, p 22 ja EKo C-336/12, p-d 36–37, 39–40). Riigikohus on muuhulgas märkinud, et kuna riigihanke alusdokumendid on olemuselt eelhaldusakt, siis puuduks hankijal võimalus jätta vaidlustatud riigihanke alusdokumentide punktid hiljem kohaldamata isegi juhul, kui halduskohus peaks tuvastama nende õigusvastasuse (Riigikohtu halduskolleegiumi otsus 3-3-1-45-12, p 29).

16. Vastusest vaidlustusele ilmneb, et Hankija ei ole sisuliselt kontrollinud, kas Kolmanda isiku pakkumuses ei ole rikutud ristsubsideerimise keeldu. Hankija vastusest vaidlustusele nähtub, et Hankija on seisukohal, et Kolmanda isiku poolt ristsubsideerimise keeldu rikutud ei ole, samas viitab Hankija aga üksnes üldsõnaliselt Kolmanda isiku pakkumuses esitatud dokumentidele ning enda varasematele kogemustele ja parematele teadmistele.

Vaidlustuskomisjoni hinnangul ei ole nende selgituste puhul kuidagi veenduda selles, et Hankija oleks kontrollinud, et Kolmanda isiku pakkumus ristsubsideerimise keeldu ei riku. Hoolimata Kolmanda isiku vastuses vaidlustusele esitatud tõenditest ja seisukohtadest, ei saa vaidlustuskomisjon hakata vaidlustusmenetluses Hankija asemel kontrollima seda, ega Kolmanda isiku pakkumuses ei ole rikutud ristsubsideerimise keeldu.

17. Käesoleva otsuse p-ides 11-16 esitatud põhjustel leiab vaidlustuskomisjon, et kuna Hankija ei ole kontrollinud kas Kolmanda isiku pakkumuses ei ole rikutud ristsubsideerimise keeldu, ei ole Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamiseks kontrollitav ja läbipaistev (vastuolu RHS § 3 p-is 1 kehtestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõttega) ja tuleb tunnistada kehtetuks.

Kolmanda isiku pakkumuse vastavus Lisa 2 nõuetele

18. Vaidlustaja on seisukohal, et Kolmanda isiku pakkumus ei vasta reale tehnilistele tingimustele, mille Hankija on kehtestanud Lisas 2.

Vaidlustaja leiab, et kuivõrd tema teada on Kolmas isik pakkunud Senator nimelist soomustransportööri, mis on esitatud tsiviilotstarbelise Ford F-550 šassii peale, ei täida Senator kõiki Lisas 2 toodud kohustuslikke tingimusi, sh on Vaidlustaja välja toonud konkreetsed tingimused, millele Kolmanda isiku pakkumus tema hinnangul ei vasta (vt ka käesoleva otsuse p 5.10). Vaidlustaja ei ole otsesõnu märkinud, millist Senator mudelit Kolmas isik tema hinnangul pakkunud on, kuid Kolmas isik on oma vastuses vaidlustusele leidnud, et eelduslikult arvab Vaidlustaja, et Kolmas isik on Riigihankes pakkunud Senator APC konfiguratsiooni mudelit, kuid tegelikult esitas Kolmas isik Riigihankes Senator MRAP konfiguratsiooni, millel on kõrgem kaitsetase.

Vaidlustuskomisjon peab käesoleval juhul oluliseks, et vaidlustusmenetluses tegi Hankija Vaidlustajale kättesaadavaks Kolmanda isiku pakkumuses esitatud Lisa 2. Vaidlustaja 03.12.2025 täiendavates seisukohtades lisas Vaidlustaja ühe tehnilise tingimuse, millele vastavuse osas Kolmanda isiku pakkumuses on tal kahtlus (vt käesoleva otsuse p 5.13.30), kuid seoses varem viidatud kahtlustega on Vaidlustaja üksnes lakooniliselt märkinud, et jääb oma seisukohtade juurde. Sellest järeldab vaidlustuskomisjon, et saades võimaluse tutvuda Kolmanda isiku Lisaga 2 Vaidlustaja oma kahtlustele kinnitust ei saanud.

19. Alljärgnevalt käsitleb vaidlustuskomisjon Vaidlustaja kahtlusi Kolmanda isiku pakkumuse vastavuse kohta tehnilistele tingimustele selliste gruppide kaupa nagu need on esitatud.

Arvestades Hankija ning Kolmanda isiku selgitusi on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Kolmanda isiku pakkumus vastab käsitletavatele Lisa 2 nõuetele.

19.1. Vaidlustaja leiab vaidlustuses, et juhul, kui Kolmanda isiku esitatud Lisas 2 on kasvõi ühe „M“ (*Mandatory requirement*; eesti k kohustuslik tingimus) tingimuse puhul märgitud „FC“ (*Fully compliant*; eesti k täielikult vastav) asemel „NC“ (*Not compliant*; eesti k: Ei vasta), tuleb Kolmanda isiku pakkumus tagasi lükata.

Vaidlustuskomisjon kinnitab, et Kolmanda isiku pakkumuses esitatud Lisas 2 toodud 219 positsioonis on kõikide puhul märgitud „FC“. Seda oli ka Vaidlustajal endal võimalik Kolmanda isiku Lisas 2 alusel kontrollida.

19.2. Vaidlustaja leiab, et Kolmanda isiku pakkumus ei vasta Lisa 2 turvanõuetele 3.2.1, 3.2.4 ja 4.2.5 (Exceli lahtrid D84, D87 ja D108), kuivõrd Senator'i keskset rehvipumpamissüsteemi (CTIS) tuleb opereerida sõidukist väljas, mis tekitab inimesele otsese ohu. Kõnealused turvanõuded kogumis nõuavad, et CTIS-i peab olema võimalik opereerida kaitstud positsioonis (soomustatud sõidukis sees viibides).

19.2.1. Esmalt märgib vaidlustuskomisjon, et arusaamatuks jääb Vaidlustaja poolt Lisa 2 p-ide 3.2.1, 3.2.4 sidumine p-iga 4.2.5. Lisa 2 p-id 3.2.1 ja 3.2.4 puudutavad soomustransportööri kaitstust vastavalt standardile STANAG 4569. Kolmas isik on kinnitanud mõlema punkti osas täielikku nõuetele vastavust („FC“) ning esitanud kinnituseks raporti 8_1_OBL - Roshel Senator MRAP Testing 2023-06-15.

19.2.2. Lisa 2 p-i 4.2.5 olevale nõudele *The vehicle shall be equipped with Central Tire Inflation System (CTIS)* täielikku vastavust on Kolmas isik kinnitanud („FC“). Lisatud on märkus „MD“, mis tähendab, et pakutav lahendus on kas kasutusvalmis prototüübi staatuses või on olemas võrreldav lahendus, mida on võimalik esitleda, kuid mis eeldab piiratud ulatuses muudatuste tegemist.

19.3. Vaidlustaja leiab, et Kolmanda isiku pakkumus ei vasta Lisa 2 nõuetele 3.2.1, 3.2.4, 1.3.4 ja 1.3.5 (Exceli lahtrid D84, D87, D52 ja D53). Senator'i tehniline lahendus ei võimalda sõjalises kontekstis opereerida sõiduki külgmist diferentsiaalilukku ilma isikut otsesesse ohtu seadmata. Turvanõuded oma kogumis näevad ette, et külgmist diferentsiaalilukku peab olema võimalik opereerida kaitstud positsioonis (soomustatud sõidukis sees viibides).

19.3.1. Arusaamatu on Vaidlustaja poolt Lisa 2 p-ide 3.2.1, 3.2.4 sidumine p-idega 1.3.4 ja 1.3.5. Nagu juba eespool märgitud puudutavad Lisa 2 p-id 3.2.1 ja 3.2.4 soomustransportööri kaitstust vastavalt standardile STANAG 4569. Kolmas isik on kinnitanud mõlema punkti osas täielikku nõetele vastavust („FC“) ning esitanud kinnituseks raporti 8_1_OBL - Roshel Senator MRAP Testing 2023-06-15.

19.3.2. Lisa 2 p-id 1.3.4 (*All axles must have lateral differential locks operable from the driver position*) ja 1.3.5 (*The vehicle shall have an interaxle differential lock*). Mõlema nõude kohta on Kolmas isik märkinud „FC“ ning lisanud tõendava dokumendina joonise 8_1_Roshel MRAP_APC_ATSV_Drawing Drivetrain, mille kohaselt toimub lukkude lülitamine masina salongi paigaldatud juhtnuppude abil. P-is 1.3.5 on Kolmanda isiku poolt märgitud täiendavalt „MD“, ehk antud tingimus ei olnud täidetud baasmasina konfiguratsioonis, kuid saab täidetud Moldovale mõeldud versioonis. Hankija on küsinud hankemenetluses Kolmandalt isikult ka lisainfot masinale integreeritava esisilla diferentsiaalluku osas ning leidnud, et see on sobiv.

19.4. Vaidlustaja leiab, et Kolmanda isiku pakkumus ei vasta Lisa 2 nõuetele 1.1.11, 4.2.3 ja 4.2.4 (Exceli lahtrid D41, D106 ja D107). Vaidlustajale teadaolevalt ei ole Senator'i šassii (F-550) tootja Ford valideerinud ja heaks kiitnud F-550 kasutamist niisuguse täismassiga nagu ümberehitatud Senator'i puhul, mis vastaks ka kõigile Riigihankes seatud tehnilistele tingimustele. Nagu nähtub Ford F-Series Super Duty Chassis Cab tehnilisest brošüürist, lk 4, on F-550 šassii puhul ette nähtud erinevad maksimaalsed raskused ja kandevõimed, mida antud šassii talub ja Ford lubab. Avaliku info järgi kaalub Roshel Senator sõiduk 8 tonni.

19.4.1. Lisa 2 nõuete 1.1.11, 4.2.3 ja 4.2.4 osas on Kolmanda isiku poolt märgitud „FC“. Nõuded on täidetud baasmasina puhul.

19.4.2. Hankija selgituse kohaselt ei ole ta näinud ette lisadokumentide esitamist koos pakkumusega, vaid antud konkreetsene verifitseerimine on planeeritud prototüüpmasina valmimise faasi, mille käigus on Hankijal õigus nõuda ja üle vaadata kõikide COTS toodete vastavust CE sertifikaatidele. Hankija ei pidanud vajalikuks kontrollida baasmasina komponentide CE sertifikaatidele vastavust, kuna oluline on tõestada Moldova konfiguratsiooniga masinal kasutusel olevate COTS toodete CE vastavust.

Lisa 2 nõuete 4.2.3 ja 4.2.4 verifitseerimine on Hankija poolt planeeritud prototüüpmasina valmimise faasi, mille käigus on Hankijal õigus nõuda ja üle vaadata antud süsteemide vastavust UN ECE regulatsiooni p-ile 79. Antud testid ja vastavus kontrolli viib Hankija läbi Moldova konfiguratsiooniga masinal ja täismassiga, mille alusel saab veenduda esitatud sertifikaatide õigsuses. Kolmas isik on edastanud Hankijale tõendused vedrustuse vastupidavuse suurendamiseks tehtud tugevdustest võrreldes originaalse Ford F550 šassiiga: Rear_axle.pdf, Front_axle.pdf. Täiendavad verifitseerimised viiakse läbi prototüüpmasina valmimise faasis.

19.5. Vaidlustaja täiendavates seisukohtades on Vaidlustaja täiendavalt leidnud, et Kolmanda isiku pakkumus võib mitte vastata ka Lisa 2 p-is 1.3.2 esitatud järgmist nõudele: *The Vehicle shall comply with EURO3 emission regulation while using EN590 compatible diesel fuel* (Eesti k: Sõiduk peab vastama EURO3 heitgaasinormile, kasutades EN590-ga ühilduvat diislikütust). Lisa 2 nõudele 1.3.2 vastavuse kohta on Kolmanda isiku poolt märgitud „FC“.

Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et Hankija eesmärgiks ei olnud terviksõidukile antud tüübikinnitus keskkonnanõuete täitmisest EURO3 tasemel, vaid hangitaval soomustransportööril sellise mootori kasutamine, millega oleks tehniliselt usutavalt võimalik täita EURO3 tasemel heitmenorm. Sellisele tõlgendusele viitab Hankija poolt Lisas 2 nõude 1.3.2 esialgse täidetuse kontrolliks pakkumuste faasis esitatav mootoritootja andmeleht või sertifikaat (Certification or data sheet from the engine manufacturer), mitte terviksõiduki tootja sertifikaat või andmeleht.

Vaidlustuskomisjon nõustub, et Kolmas isik on tõendanud nõude täidetuse vastavalt riigihanke alusdokumentides nõutule. Eeltoodud kavatsus on olnud Hankija sooviks seetõttu, et tulenevalt heitmenõuete leebemast kohaldamisest militaarsõidukitele ei ole praktikas soomustransportöörid valdavalt terviksõidukina sertifitseeritud ning sellise tingimuse seadmine piiraks ebamõistlikult konkurentsi, suurendaks tarnitavate sõidukite hindu ning pikendaks tarneaegu ebamõistlikus ulatuses tüübikinnituse protsessi aja- ning rahakulukuse tõttu.

Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamiseks.

20. Vaidlustaja leiab, et Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise otsus on õigusvastane kolmel alternatiivsel alusel:

- 1) Kolmanda isiku pakkumus on mittevastav;
- 2) Kolmanda isiku pakkumus tekitab nn alapakkumuse kahtluse, mida Hankija pidanuks kontrollima, aga jättis selle tegemata;
- 3) kui Hankija kontrollis Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatust, on ta valesti järeldanud, et maksumus on põhjendatud.

21. Käesoleva otsuse p-ides 11-17 esitatud põhjustel on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse vastavaks tunnistamiseks tuleb tunnistada kehtetuks, mistõttu Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamiseks tuleb tunnistada kehtetuks juba üksnes hankemenetluse etapiviisilisuse põhimõttest lähtuvalt. Edukaks ei saa tunnistada pakkumust, mis ei ole õiguspäraselt vastavaks tunnistatud.

Kuna Vaidlustaja on alternatiivselt taotlenud Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse kehtetuks tunnistamist põhjusel, et Hankija ei ole kontrollinud, kas Kolmanda isiku pakkumus on põhjendamatult madala maksumusega ja/või Hankija on jõudnud kontrolli tulemusele ekslikule seisukohale, et Kolmanda isiku pakkumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega, tuleb vaidlustuskomisjonil kontrollida ka neid asjaolusid.

Kolmanda isiku pakkumuse põhjendamatult madal maksumus

22. Vaidlustuse kohaselt oleks Hankijal pidanud tekkima RHS §-i 115 alusel kahtlus, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal, ja Hankija oleks pidanud pakkumuse tagasi lükkama, kuna see ongi põhjendamatult madala maksumusega.

Vaidlustuskomisjoni ja kohtute pikaajalise praktika kohaselt on hankija tegevus või tegevusetus RHS §-i 115 kohaldamisel või kohaldamata jätmisel hankemenetlustes vaidlustatav pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse kaudu, kuna hiljemalt selleks ajaks on pakkujatele selge, et hankija ei lükka tagasi pakkumust, mille maksumus on Vaidlustaja arvates põhjendamatult madal, ja soovib sõlmida hankelepingu (vt ka Euroopa Üldkohtu 11.05.2010 otsuse p 71 kohtuasjas T-121/08).

23. RHS § 115 lg 1 kohaselt *kui hankija leiab, et pakkumuse maksumus on hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal, peab hankija kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis nõudma pakkujalt asjakohast samas vormis esitatud selgitust* [---]. Seega peab hankija esmalt leidma, et pakkumuse maksumus on hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal ja alles seejärel järgneb talle kohustus asuda välja selgitama maksumuse põhjendatust. Hankija ei pea küsima selgitusi pakkumuse maksumuse põhjendatuse kohta, kui tal vastav kahtlus puudub. Käesoleval juhul on Hankija vaidlustusmenetluses selgitanud, et tal ei tekkinud kahtlust, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus oleks põhjendamatult madal, mistõttu ta RHS §-is 115 sätestatud kontrollimenetlust läbi ei viinud. Seega ei ole vaidluse sisu käesoleval juhul mitte selles, kas Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal, vaid üksnes selles, kas Hankijal pidi tekkima kahtlus selles, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus võib olla põhjendamatult madal. Juhul, kui Hankijal pidi vastav kahtlus tekkima ja Hankijal oleks tulnud alustada vastavat kontrollimenetlust, tuleb Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise

otsus kehtetuks tunnistada, kuna vaidlustusmenetluses ei teosta vaidlustuskomisjon kontrolli pakkumuse maksumuse põhjendatuse üle Hankija asemel.

24. RHS ei sätesta, mis on põhjendamatult madala maksumusega pakkumus ega anna juhtnööre, millal peaks hankija, vaidluse korral aga vaidlustuskomisjon või kohus, leidma, et pakkumuse maksumus on hankelepingu eset arvestades põhjendamatult madal.

Tulenevalt Riigikohtu halduskolleegiumi otsusest asjas nr 3-3-1-50-15 (p 23) peab hankijal tekkima alapakkumuse kahtlus juhul, kui pakkumuse maksumuse ja hankelepingu väärtuse vahe on silmatorkavalt erinev.

Praktikas on leitud, et esmalt peab hankija kindlaks tegema, kas esitatud pakkumused sisaldavad mõnda näitajat, mis tekitab kahtlusi, et need võivad olla põhjendamatult madala maksumusega. See on nii eelkõige juhul, kui pakutud hind on märkimisväärselt madalam kui teistes esitatud pakkumustes või tavapärane turuhind. Selleks, mida tuleb lugeda pakkumuse maksumuse märkimisväärselt erinevuseks ei eksisteeri kohtute ja vaidlustuskomisjoni praktikas taas mingit üldkohalduvat ja arvuliselt fikseeritud lävendit vaid see sõltub igal üksikul juhul konkreetsetest asjaoludest, mida ei saa üks-ühele uutele vaidlustele üle kanda.

25. Nagu on oma vastuses vaidlustusele õigesti märkinud ka Hankija, tuleb kohtu- ja vaidlustuskomisjoni praktika kohaselt pakkumuse maksumuse põhjendatuse kontrollimisel ning vastavalt ka selle hindamisel, kas hankijal pidi tekkima kahtlus, et pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal, lähtuda pakkumuse maksumusest tervikuna, mitte maksumuse moodustavatest ühikhindadest (vt nt Tallinna Ringkonnakohtu 02.02.2018 otsus nr 3-17-2544, p 13).

Samast põhimõttest on lähtunud ka Vaidlustaja, kes on toonud vaidlustuses välja nimelt Riigihankes esitatud pakkumuste kogusummade võrdluse, leides, et asjaolu, et Kolmanda isiku pakkumus on põhjendamatult madala maksumusega tõendab eelkõige selle maksumuse võrdlus teiste Riigihankes esitatud pakkumuste maksumustega. Kui liita kokku kõik osamaksumused, olid Riigihankes esitatud pakkumused järgmiste maksumustega:

- 1) Kolmas isik - 47 866 923,86 eurot;
- 2) Sisu - 71 798 572,60 eurot;
- 3) Vaidlustaja - 73 530 104,64 eurot.

Seega on Kolmanda isiku pakkumuse koondmaksumus paremuselt järgmisest maksumusest (Sisu) 33,33% võrra odavam ning kõigi pakkumuste keskmisest koondmaksumusest 25,67% odavam.

26. Eesti kohtupraktika kohaselt on alapakkumise kontrolli üle otsustamisel kohane hinnata pakutud maksumuste erinevusi (vt nt Tallinna Halduskohtu 17.09.2021 otsus nr 3-21-1811, p 40). Vaidlustuskomisjon märgib, et põhjendamatult madala maksumuse kahtluse tekkimise puhul ongi harilikuks meetodiks pakkumuste maksumuse võrdlemine teiste samas riigihankes esitatud pakkumuste maksumustega. Käesolevas vaidluses ei ole ükski menetlusosaline väitnud, et militaarotstarbeliste soomustransportööride puhul oleks olemas mingi turuhind, millest Hankija saaks lähtuda. Järelikult ei ole võimalik kontrollida, kas Kolmanda isiku pakkumuse maksumus võib olla oluliselt madalam kui on tavapärane turuhind. Seega ongi võrdlus teiste pakkumuste maksumusega objektiivseks aluseks, millega ühe pakkumuse maksumust võrrelda ning mille alusel tuvastada, kas Hankijal pidi tekkima kahtlus pakkumuse maksumuse põhjendatuses.

27. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et see, et Kolmanda isiku pakkumuse kogumaksumus on 33,33% madalam paremuselt järgmise maksumusega pakkumusest ning 25,67% madalam kõigi pakkumuste keskmisest koondmaksumusest on selline silmatorkav erinevus, mille tõttu Hankijal pidi tekkima kahtlus, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on põhjendamatult madala maksumusega.

28. Kuna Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamise otsuses ei ole Hankija esitanud mingeid põhjendusi selle kohta, miks tal, pakkumuste maksumuste võrdlemisi suurest erinevusest hoolimata, ei tekkinud kahtlust, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on põhjendamatult madal, on vaidlustuskomisjonil Hankija seisukoha õiguspärasuse kontrollimisel võimalik lähtuda vaid Hankija vastustes vaidlustusele toodud põhjendustest. Hankija põhjendab seda, miks tal ei tekkinud kahtlust Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuses tegelikult üksnes üldsõnalise väitega, et ta on teadlik turuolukorrast ning Kolmanda isiku võimekusest hankelepingut täita. Samuti viitab Hankija Kolmandalt isikult 2023 aastal soomustransporditööriide ostmisele Kanada valitsuse poolt, hinnaga 300 000 eurot masina kohta. Vaidlustuskomisjon leiab, et Hankija väited on nii üldised, et nendest lähtudes ei ole võimalik tuvastada, et Hankijal kahtluse mittetekkimine oleks tingitud mingitest objektiivsetest ning kontrollitavatest asjaoludest.

29. Vaidlustuskomisjon juhib tähelepanu sellele, et Hankija vastuses viidatud vaidlustuskomisjoni 17.04.2025 otsus nr 32-25/280446 ei ole käesolevas vaidluses asjakohane. Viidatud otsus käsitleb olukorda, kui riigihankes on esitatud ainult kaks pakkumust ning sellises olukorras on vaidlustuskomisjon nii selles, kui ka teistes otsustes leidnud, et kaks pakkumust ei ole piisavalt representatiivne valim, tegemaks järelust selle kohta, millises suurusjärgus hinnad on „tavalised“ ja ilmselt turuhinda kajastavad ning millised on „anomaalselt madalad“ ja kahtlust äratavad¹⁷. Käesoleval juhul on vastavaks tunnistatud kolm pakkumust.

30. Vaidlustuskomisjon mõnab, et Kolmas isik on esitanud vastuses vaidlustusele ning selle lisana põhjendusi ja tõendeid oma pakkumuse maksumuse põhjendatuse kohta. Hankija ei ole põhjendanud endal kahtluse mitte tekkimist mingite konkreetsete viidetega Kolmanda isiku esitatud tõenditele. Olukorras, kus Hankija ei ole kontrollinud Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatust Kolmanda isiku esitatud tõendite alusel, ei saa seda teha ka vaidlustuskomisjon (vt ka käesoleva otsuse p 23).

31. Eeltoodud põhjustel on vaidlustuskomisjon seisukohal, et asjaolust, et Kolmanda isiku pakkumuse maksumus on 33,33% madalam paremuselt järgmise pakkumuse maksumusest ning 25,67% madalam kõigi pakkumuste keskmisest koondmaksumusest, nähtub, et Vaidlustaja pakkumuse maksumus on silmatorkavalt/märkimisväärselt erinev teiste pakkumuste maksumustest, mistõttu Hankijal pidi tekkima kahtlus Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuses. Seetõttu oleks Hankija pidanud kohaldama Kolmanda isiku pakkumuse maksumuse põhjendatuse kontrollimiseks RHS §-is 115 sätestatud kontrollimehhanismi. Kuna Hankija seda teinud ei ole, tuleb Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamiseks tunnistada kehtetuks ka sellel põhjusel.

32. Käesoleva otsuse p-ides 22-31 esitatud põhjustel on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Hankija otsus Kolmanda isiku pakkumuse edukaks tunnistamiseks on vastuolus RHS §-iga 115 ning tuleb tunnistada kehtetuks.

33. Vaidlustusmenetluse kulud

Lähtudes sellest, et vaidlustus rahuldatakse RHS § 197 lg 1 p-i 5 alusel, kuulub vaidlustusmenetluse kulude jaotamisel kohaldamisele RHS § 198 lg 1.

33.1. Vaidlustaja on esitanud tähtaegselt taotluse lepingulise esindaja kulude hüvitamiseks summas 7310,42 eurot (käibemaksuta), 26 h 35 min õigusteenuse osutamise eest tunnihinnaga 275 eurot käibemaksuta. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et arvestades vaidlustuse mahtu ning keerukuse astet on Vaidlustaja lepingulise esindaja kulud mõnevõrra ülepaistatud. Vaidlustusasi on keskmise keerukusega, kuigi selle dokumentide maht on harilikult oluliselt

¹⁷ VAKOo 32-25/280446, p 23.

suurem. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et vajalikud ja põhjendatud on Vaidlustaja õigusabikulud 22 tunni ulatuses, summas 6050 eurot (käibemaksuta) ja need tuleb Hankijalt välja mõista. Lisaks mõistab vaidlustuskomisjon Hankijalt Vaidlustajale välja tema poolt vaidlustuse esitamisel tasutud riigilõivu 1280 eurot.

33.2. Hankija ja Kolmanda isiku kulud jäävad nende enda kanda.

(allkirjastatud digitaalselt)

Taivo Kivistik